

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

RAČUNOVODSTVO PRISILNE PORAVNAVE

Ljubljana, september 2004

KATARINA HRIBLJAN

IZJAVA

Študentka Katarina HRIBLJAN izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom docentke dr. Sergeje SLAPNIČAR in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 POSTOPEK PRISILNE PORAVNAVE	2
1.1 PRAVNA PODLAGA PRISILNE PORAVNAVE.....	2
1.2 ODLOČITEV O PRISILNI PORAVNAVI	3
1.3 ZAČETEK IN UVEDBA POSTOPKA PRISILNE PORAVNAVE.....	4
1.4 POLOŽAJ UPNIKOV V POSTOPKU PRISILNE PORAVNAVE.....	5
2 POLOŽAJ DOLŽNIKA V POSTOPKU PRISILNE PORAVNAVE	6
2.1 NAČRT FINANČNE REORGANIZACIJE	6
2.2 DOLŽNIKOVO POSLOVANJE V ČASU POSTOPKA	9
2.3 POLOŽAJ ZAPOSLENIH.....	10
3 ZAKLJUČEK POSTOPKA PRISILNE PORAVNAVE	11
3.1 IZPOLNITEV OBVEZNOSTI IZ PRISILNE PORAVNAVE	12
4 POSEBNOSTI RAČUNOVODSTVA DOLŽNIKA	13
4.1 NALOGA RAČUNOVODSTVA PRED ZAČETKOM POSTOPKA PRISILNE PORAVNAVE	14
4.2 VODENJE RAČUNOVODSTVA V POSTOPKU PRISILNE PORAVNAVE.....	16
4.3 ODPIS OBVEZNOSTI.....	17
4.4 MOŽNE SPREMEMBE OSNOVNEGA KAPITALA	18
5 UPNIKI	19
5.1 KRITIKA PRISILNIH PORAVNAV S STALIŠČA UPNIKOV	20
5.2 ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST UPRAVE	21
5.3 PRIMERJAVA Z ZAKONODAJO PO SVETU	22
6 PRIMER PODJETJA GRAFIKA D.D.	25
6.1 OPIS DRUŽBE IN NJENA ZGODOVINA	25
6.2 POSLOVANJE IN PROBLEMATIKA DRUŽBE	27
6.3 PREDLOG FINANČNE REORGANIZACIJE	30
6.4 PRIMERJAVA PLANIRANO - DOSEŽENO	36
6.5 EVIDENTIRANJE DOGODKOV PRI UPNIKIH	40
SKLEP	40
LITERATURA	43
VIRI	44

UVOD

Za Slovenijo je značilno, da se je po uvedbi Zakona o finančnem poslovanju podjetij povečalo število predlogov za uvedbo postopka prisilne poravnave. Določbe zakona namreč opredeljujejo, da mora uprava podjetja, kadar nastopi finančno stanje, v katerem premoženje podjetja ne zadostuje za poplačilo vseh obveznosti, predlagati postopek prisilne poravnave ali stečajni postopek.

V diplomskem delu bom podrobno obravnavala postopek prisilne poravnave, od predloga za postopek do izpolnitve obveznosti iz prisilne poravnave. Opredelila bom vsebino finančne reorganizacije podjetja in pomembno vlogo uprave in finančne službe za uspešen potek prisilne poravnave.

Osredotočila se bom na posebnosti računovodstva dolžnika (podjetje v postopku prisilne poravnave), na vlogo računovodstva pri finančni reorganizaciji podjetja ter pri tem opredelila tudi posebnosti v računovodstvu upnikov (imajo terjatve do podjetja, ki je v postopku prisilne poravnave).

Z diplomskim delom želim izkoristiti znanja, ki sem jih pridobila v času študija ter jih pravilno uporabiti pri strokovni obdelavi teme prisilne poravnave s poudarkom na pripravi zanesljivih računovodskih informacij.

Cilj diplomskega dela je prikazati dolžnikov položaj do upnikov v postopku prisilne poravnave. Ta položaj je še posebej občutljiv, zato mora biti postopek prisilne poravnave izpeljan previdno, strokovno, z ugodnimi rezultati tako za dolžnika (cilj: uspešno nadaljevanje poslovanja) kot tudi za upnika (cilj: najboljše možno poplačilo terjatev). Skušala bom dokazati, da je dolžnikova strokovnost pri izdelavi finančnih predračunov ključna, saj je njegova naloga prepričati upnike, da je prisilna poravnava edini in najboljši izhod iz trenutne slabe finančne situacije.

V diplomskem delu bo posebej izpostavljena vloga računovodstva v postopku prisilne poravnave, ki zajema pripravo finančnih izkazov za začetek postopka, računovodsko predračunavanje, kvalitetno vodenje računovodstva v času postopka prisilne poravnave, komuniciranje z upniki in priprava zaključnih izkazov z analizo prisilne poravnave.

Z analizo praktičnega primera postopka prisilne poravnave bo prikazana kritika prisilne poravnave. Praktični primer nazorno prikazuje podjetje, ki je preživelo že dve prisilni poravnavi, vendar še vedno ni sposobno poslovati dobičkonosno. Postopki so le podaljšali življensko dobo podjetja.

1 POSTOPEK PRISILNE PORAVNAVE

Postopek prisilne poravnave se začne po nastopu insolventnosti¹ dolžnika, omogočil pa naj bi, da se z reorganizacijo dolžnikovega premoženja ter vsesplošnim zmanjšanjem do začetka postopka nastalih terjatev doseže preprečitev stečaja. V pravnem pogledu je prisilna poravnava pred sodiščem sklenjena pogodba med dolžnikom in upniki, s katero se terjatve do dolžnika zmanjšajo in (ali) odloži njihovo poplačilo (Šinkovec, Škerget, 1999, str. 17).

Postopek prisilne poravnave je potrebno razlikovati od stečajnega postopka in postopka likvidacije. Vsem trem postopkom je skupno to, da so posebna vrsta sodnih postopkov, vsebina postopkov, namen in izid, pa so različni.

1.1 Pravna podlaga prisilne poravnave

Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (2002) ureja pogoje za izvedbo in postopek prisilne poravnave ter stečaja nad dolžniki, določenimi v njem. Od leta 1993 se je omenjeni zakon pomembno spremenil, veljati pa je začel tudi Zakon o finančnem poslovanju podjetij (2002).

V spremenjenem *Zakonu o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji* so v primeru prenehanja delovnega razmerja podrobneje opredeljene pravice zaposlenih v postopku prisilne poravnave; natančneje so predpisani najnižji možni odstotki in časovni roki za poplačilo terjatev upnikov; razširjene so možnosti zamenjave terjatev upnikov za lastniške deleže; na novo so določeni pogoji, ki jih mora izpolnjevati upravitelj prisilne poravnave in drugo (Hieng, 2002, str. 9).

Zakon o finančnem poslovanju podjetij podrobneje ureja dolžnosti podjetij na področju finančnega poslovanja v primerih plačilne nesposobnosti, prezadolženosti in kapitalne neustreznosti. Navedeni zakon je vpeljal sankcije za kršitev dolžnosti v obliki odškodninske odgovornosti in postopek izbrisa nedelujočih gospodarskih družb brez premoženja iz sodnega registra (Hieng, 2002, str. 9).

Pravila obeh omenjenih zakonov sodijo med pravila *insolvenčnega prava*. Vsem pravilom insolvenčnega prava je skupna predpostavka (hipoteza) za njihovo uporabo okoliščina, da je pri določenem dolžniku nastopilo finančno stanje, zaradi katerega je bodisi ogrožena njegova plačilna sposobnost bodisi je že postal dolgoročno plačilno nesposoben (Plavšak, 2000, str. 56).

---

¹ Insolventen je dolžnik, ki dalj časa ni sposoben izpolnjevati zapadlih obveznosti. Praviloma se šteje, da gre za plačilno nesposobnost, če je dolžnik prenehal s plačili zapadlih obveznosti (Šinkovec, Škerget, 1999, str. 18).

1.2 Odločitev o prisilni poravnavi

Ko se ugotovi, da dolžnik ne bo sposoben v celoti poravnati obveznosti do vseh upnikov, nastane poseben položaj, za katerega sta se oblikovala dva temeljna insolvenčna postopka:

- *likvidacijski postopek* - unovčenje celotnega dolžnikovega premoženja in sorazmerno ter sočasno poplačilo vseh upnikov iz tega premoženja;
- *reorganizacijski (rehabilitacijski) postopek* - zagotovljeni so pogoji, da dolžnik v določenem obdobju odpravi vzroke začasnih likvidnostnih težav oziroma trajne plačilne nesposobnosti ter možnost, da prestrukturira svoje posle in razmerja z upniki (Plavšak, 2000, str. 59).

Prisilna poravnava sodi med reorganizacijske postopke.

Dolžnik se odloči za prisilno poravnavo takrat, ko je prepričan, da lahko z uspešno izpeljano prisilno poravnavo in načrtom finančne reorganizacije **trajno** izboljša svoje ekonomsko-finančno stanje in omogoči uspešno nadaljevanje poslovanja. Prisilno poravnavo ponavadi predlaga dolžnik, lahko pa jo predlaga tudi stečajni upravitelj oziroma lastniki s kapitalsko večino v okviru stečajnega postopka (Hieng, 2002, str. 9-10)

Prednosti prisilne poravnave pred stečajem lahko povzamemo v naslednjih točkah (Jagdeep, Lawrence, 1996, str. 223):

- a) podjetje, ki namerava nadaljevati s poslovanjem, je v preteklosti dosegalo visoke izgube, iz tega naslova lahko v davčni bilanci v prihodnjih letih, kljub temu da dosega dobiček, upošteva olajšave za pokrivanje izgub preteklih let
- b) odpis obveznosti se izkaže v visokih prihodkih obračunskega obdobja, v katerem se je postopek prisilne poravnave pričel, kar pa ne pomeni, da bo ta dobiček obdavčen
- c) družba v postopku prisilne poravnave ne plačuje obresti za obveznosti od dneva začetka postopka; plačevanje se začne po dogovoru šele po sprejeti prisilni poravnavi.
- d) družba lahko zaključi oziroma odpove že sklenjene pogodbe o poslovanju zaradi razlogov začetka prisilne poravnave. S tem je omogočeno, da se družba izogne nedobičkonosnim poslom brez večjih pravnih posledic.

Finančna kriza se izraža v nelikvidnosti oziroma insolventnosti in/ali v prezadolženosti podjetja. Vzroki krize v podjetju pa so lahko naslednji (Pušnik, 1997, str. 6):

- *znotrajpodjetniški vzroki* – posledica slabe organiziranosti podjetja, ki je posledica nesposobnega managementa.
- *medpodjetniški vzroki* – sprememba vedenja potrošnikov, tehnološki napredek, spremembe na področju preskrbe surovin, konkurence in podobno.
- *nadpodjetniški vzroki* – spremembe gospodarske, socialne, ekološke politike in podobno.

Najpogostejši in najpomembnejši elementi reševanja podjetja iz krize so zamenjava managementa, dosleden centralen finančni nadzor, finančno prestrukturiranje virov sredstev, odprodaja sredstev, izboljšano trženje, znižanje stroškov, nova proizvodno-tržna strategija, spremembe organizacijske strukture, decentralizacija, investiranje in rast z nakupi podjetij (Pušnik, 1994, str. 10).

Če podjetje postane nelikvidno, mora uprava nemudoma sprejeti ukrepe za zagotovitev likvidnosti in o tem obvestiti nadzorni organ. Če s temi ukrepi ni mogoče zagotoviti likvidnosti v roku *dveh mesecev od nastopa nelikvidnosti*, mora uprava pristojnemu sodišču predlagati začetek stečajnega postopka oziroma postopka prisilne poravnave – to določa novi Zakon o finančnem poslovanju podjetij. Predlog za prisilno poravnavo predlaga dolžnik, kadar zaradi dalj časa trajajoče plačilne nesposobnosti in prezadolženosti ne more poravnati svojih obveznosti, sodi pa, da za saniranje ni nujna uvedba stečajnega postopka (Hieng, 2002, str. 9).

Posledica uvedbe postopka prisilne poravnave je zmanjšanje oziroma odložitev plačila zapadlih obveznosti do upnikov, s čimer si dolžnik želi izboljšati svoje trenutno finančno stanje. Svoje finančno stanje lahko dolžnik dolgoročno tudi utrdi z načrtom finančne reorganizacije. Z uvedbo postopka prisilne poravnave se morajo strinjati tudi upniki, ki so pripravljeni sprejeti materialne posledice (odpovejo se delu svojih terjatev) postopka le, če so prepričani, da je ohranitev pravne osebe dolžnice zanje boljša rešitev kot morebitno kasnejše prenehanje poslovanja (Hieng, 2002, str. 10).

1.3 Začetek in uvedba postopka prisilne poravnave

Postopek prisilne poravnave se **uvede** z vložitvijo predloga za začetek postopka prisilne poravnave, **začne** pa se s sklepom poravnalnega senata² o začetku postopka (Šinkovec, Škerget, 1999, str. 65).

V prvi fazi sodišče odloča o pogojih za začetek postopka prisilne poravnave, v drugi fazi pa se preskusijo terjatve upnikov zaradi odločitve o njihovi glasovalni pravici, opravi se tudi glasovanje o prisilni poravnavi. V obeh fazah ima poravnalni senat pravico ustaviti postopek (Plavšak, 2000, str. 62).

Obvezne sestavine predloga so podrobneje opredeljene v zakonu, obvezne priloge pa so (Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, 2002):

- poročilo o dolžnikovem ekonomsko-finančnem stanju,
- zadnja bilanca stanja, izkaz uspeha in izkaz denarnih tokov;
- dokumentacija, s katero utemeljuje razloge za začetek postopka;

---

² Senat treh sodnikov okrožnega sodišča – vodijo prisilno poravnavo.

- seznam upnikov in dolžnikov z navedbo pravnih temeljev in višine njihovih dospelih in nedospelih terjatev oziroma dolgov;
- seznam ločitvenih in izločitvenih upnikov ter
- navedba predstavnika sveta delavcev.

Postopek prisilne poravnave vodijo poravnalni senat, upravitelj prisilne poravnave in upniški odbor. Poravnalni senat formalno preveri predlog za začetek postopka prisilne poravnave in izda sklep o začetku postopka. Z oklicem sklepa seznanjeni upniki, da lahko pravočasno prijavijo svoje terjatve (Hieng, 2002, str. 10). Upniki prijavijo terjatev v roku 30 dni po objavi oklica v Uradnem listu RS. Predlagatelj lahko umakne predlog za začetek postopka do naroka za prisilno poravnavo (Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, 2002).

1.4 Položaj upnikov v postopku prisilne poravnave

Položaj upnikov opredeljuje eno temeljnih načel insolvenčnega prava: *načelo enakega obravnavanja upnikov* – vse upnike je potrebno obravnavati pravično, torej na enak način (Plavšak, 2000, str. 71).

Drugo temeljno načelo insolvenčnega prava je *načelo zagotavljanja največje vrednosti*. Potrebno je zadostiti interesom upnikov (poslovnih partnerjev dolžnika), lastnikov, zaposlenih in širše družbene skupnosti. Interese upnikov ščitijo zlasti pravila obligacijskega prava. *Cilji upnikov* so doseči polno poplačilo svojih terjatev. Po drugi strani pa so zainteresirani tudi za dolgoročni obstoj podjetja, bodisi kot poslovni partnerji zaradi pokrivanja svojih tržnih potreb bodisi kot finančni posredniki zaradi aktivnega (dajanje kreditov) kot tudi pasivnega (sprejemanje depozitov) financiranja (Plavšak, 2000, str. 73).

Upniki odločajo o poteku prisilne poravnave z glasovanjem. Glasovalna pravica posameznega upnika je odvisna od velikosti prijavljene terjatve in jo pridobijo le tisti, ki svoje terjatve pravočasno prijavijo. Če terjatev ne prijavijo pravočasno, nimajo glasovalne pravice, obdržijo pa pravico do poravnave svojih terjatev v skladu s sklenjeno prisilno poravnavo.

Upniki lahko prijavijo vse terjatve, nastale do dneva začetka postopka prisilne poravnave, ne glede na zapadlost terjatev v plačilo (Hieng, 2002, str. 10). Posebnost tega je poenotenje terjatev (postavitev upnikov v enak izhodiščni položaj na začetku postopka), saj se nedospele denarne in nenedarne terjatve štejejo za dospele. Zakon navaja tudi, da se vse nenedarne terjatve spremenijo v denarne, terjatve upnikov v tuji valuti pa se spremenijo v terjatve v domači valuti po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan začetka postopka prisilne poravnave (Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, 2002). Terjatve se prijavljajo v znesku glavnice in obresti (pogodbenih in zamudnih), zapadlih v plačilo do dneva začetka postopka prisilne poravnave.

Posebnost pri postopku je prijavljanje terjatev, nastalih po začetku postopka. Takšne terjatve so nastale na podlagi pravnih poslov, sklenjenih po začetku postopka prisilne poravnave, ki so potrebni, da je dolžnik med postopkom lahko nadaljeval s poslovanjem (Hieng, 2002, str. 10).

V postopku prisilne poravnave je treba ločiti zavarovane in nezavarovane terjatve upnikov. Zavarovane terjatve upnikov so tiste, na katere sklenitev prisilne poravnave nima učinkov. To so upniki, ki so dobili pravico do posebnega poplačila iz določenega dolžnikovega premoženja praviloma na podlagi zastavne pravice, pravice retencije ali druge ločitvene pravice, razen če so to pravico dobili z izvršbo v zadnjih dveh mesecih pred začetkom postopka prisilne poravnave. Ločitveni upniki nimajo pravice glasovati oziroma se odločati o sklepu o prisilni poravnavi, razen če se ne odrečejo ločitveni pravici (Ivanjko, 2002, str. 63)

2 POLOŽAJ DOLŽNIKA V POSTOPKU PRISILNE PORAVNAVE

2.1 Načrt finančne reorganizacije

Pojem finančna reorganizacija podjetja označuje vse ekonomsko-finančne metode, ki jih bo dolžnik opravil za rešitev problema prezadolženosti oziroma insolventnosti. Ta pojem je širši od pojma prisilna poravnava. Namen finančne reorganizacije je, da se znižajo obveznosti, odložijo plačila dolgov ter da dolžnik s pomočjo upnikov izpelje ukrepe, ki bodo odpravili insolventnost podjetja (Plavšak, 2000, str. 231).

Najpomembnejša naloga dolžnika, ki želi s svojimi upniki skleniti prisilno poravnavo, je priprava dobrega načrta finančne reorganizacije, ki bo upnike prepričal, da bo dolžnik sposoben izpolniti obveznosti iz predlagane prisilne poravnave (Hieng, 2002, str. 11). Načrt finančne reorganizacije je obvezen akt, ki ga mora predložiti dolžnik. Lahko ga priloži k predlogu za začetek prisilne poravnave, najkasneje pa v treh mesecih od dneva vložitve predloga (Šinkovec, Škerget, 1999, str.108).

Načrt finančne reorganizacije je sestavljen iz dveh delov. Prvi del predstavlja *predlog prisilne poravnave*, drugi del pa vsebuje *obrazložitev metod finančne reorganizacije*, ki jih bo dolžnik uvedel, da bi odpravil vzroke insolventnosti (Plavšak, 2000, str. 231).

V načrtu **dolžnik predlaga prisilno poravnavo**, v katerem (Zakon o prisilni poravnavi, stečajju in likvidaciji, 2002):

- *razvrsti terjatve v razrede* glede na pravni in poslovni temelj in druge znake istovrstnosti (na primer razred terjatev iz naslova kratkoročnih likvidnostnih kreditov, razred terjatev iz naslova dolgoročnih investicijskih kreditov, razred terjatev dolžnikovih dobaviteljev, razred terjatev dolžnikovih kupcev oziroma naročnikov,

razred terjatev pri dolžniku zaposlenih delavcev in podobno), če za posamezne razrede ponudi različno sorazmerno znižanje terjatev;

- navede, za katere razrede terjatev se položaj upnikov tudi po potrditvi načrta finančne reorganizacije ne spremeni;
- navede predlog izplačila terjatev v zmanjšanem znesku in roke za izplačilo za vsak razred terjatev, razen za terjatve iz prejšnje točke;
- predvidi enako sorazmerno znižanje terjatev oziroma podaljšanje roka za izplačilo za vse terjatve v okviru posameznega razreda, razen v primeru, ko imetnik izrecno pisno pristane na manj ugodne pogoje za izplačilo te terjatve.

Dolžnik bo najverjetneje ponudil **različna poplačila terjatev iz posameznih razredov**, predvsem če bo ocenil, da vseh terjatev ne bo mogel poravnati naenkrat, lahko pa bo ene poravnal pred drugimi. Tako bo dolžnik upnikom, katerih terjatve bo načrtoval poravnati prej, morda ponudil večji odstotek zmanjšanja kot tistim, ki jih bo načrtoval poravnati kasneje (Hieng, 2002, str. 11). Ravnati pa se mora v skladu z določbami 16. člena Zakona o finančnem poslovanju podjetij, ki pravi: »Kadar uprava v načrtu finančne reorganizacije razvrsti terjatve upnikov v razrede, posameznim razredom ne sme ponuditi različnega poplačila terjatev, če bi bili zaradi tega upniki, katerih terjatve so razvrščene v posamezen razred, neenakopravno obravnavani.«

Dolžnik lahko v načrtu finančne reorganizacije ponudi izplačilo terjatev le v denarju, razen če posamezni upniki izrecno pisno pristanejo na drugačno izplačilo. Če dolžnik predlaga zmanjšanje terjatev upnikov in nove roke plačil, mora upoštevati **zakonske omejitve**, po katerih ne sme ponuditi manjšega odstotka poplačila kot (Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, 2002):

- 20%, če rok za izplačilo ni daljši od enega leta;
- 40%, če rok za izplačilo ni daljši od dveh let;
- 60%, če rok za izplačilo ni daljši od treh let;
- 80%, če rok za izplačilo ni daljši od štirih let;
- 100% z odložitvijo za največ 5 let.

Pri oblikovanju predloga za poplačilo terjatev upnikov lahko dolžnik izkoristi izjemo od splošne prepovedi do neenakega obravnavanja upnikov, ki jo dopušča 16. člen Zakona o finančnem poslovanju podjetij. Po njem lahko terjatve upnikov za neplačane davke in prispevke razvrsti v poseben razred in predlaga odpust celotne obveznosti za zamudne obresti, ki so se natekle do dneva začetka postopka prisilne poravnave (Hieng, 2002, str. 11)

V soglasju z upniki lahko dolžnik v načrtu finančne reorganizacije predlaga **preoblikovanje** terjatev upnikov v *lastniške deleže*. Terjatve pa se lahko preoblikujejo v kapitalške deleže tudi na podlagi *povečanja osnovnega kapitala družbe s stvarnimi vložki*. V takem primeru mora družba izpeljati postopek povečanja osnovnega kapitala s stvarnimi vložki v obliki terjatev

upnikov, ki tako postanejo delničarji oziroma družbeniki. O tem odločajo družbeniki na skupščini, zapisnik skupščine pa je obvezna priloga predloženemu načrtu finančne reorganizacije. Pri povečanju osnovnega kapitala s stvarnimi vložki v obliki terjatev je pomembno, da se terjatve kot stvarni vložek priznajo v polnem znesku in jih po izrecni zakonski določbi ni treba revidirati. Poleg tega pa ima dolžnik možnost, da upnikom, ki so se svojim terjatvam odpovedali, da bi povečali dolžnikov osnovni kapital, ponudi večji kapitalski delež, kot pa bi jim pripadal na podlagi dejanskega razmerja med nominalno vrednostjo njihovega stvarnega vložka v obliki odstopljenih terjatev in celotnim povečanim zneskom osnovnega kapitala družbe. Zakon je naravnani k temu, da daje dolžniku različne možnosti dogovora z upniki za rešitev slabega finančnega stanja in s tem preprečitev stečaja. Pri tem pa ni mogoče preprečiti špekulacij in programiranih prisilnih poravnav, katerih namen je zmanjšanje obveznosti, ko jih dolžnik ni več zmožen poravnati, in prevzem saniranega dolžnika (Hieng, 2002, str. 12).

Dolžnik mora v načrtu finančne reorganizacije utemeljiti, da bo lahko izpolnil obveznosti iz predlagane prisilne poravnave, in obrazložiti dodatne metode finančne reorganizacije (Hieng, 2002, str. 12). »**Metoda finančne reorganizacije** je vsaka poslovno finančna metoda ali kombinacija teh metod, ki naj zagotovi, da bo dolžnik postal plačilno sposoben« (Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, 2002). Metode finančne reorganizacije dolžnik obrazloži zlasti s tem, da: oceni in obrazloži ukrepe, potrebne za pridobitev likvidnih sredstev, obrazloži ukrepe za povečanje osnovnega kapitala, opiše in ovrednoti ukrepe za racionalizacijo proizvodnje in poslovanja, opiše in ovrednoti načine, s katerimi bo podjetje ustvarjalo dohodek in podobno.

Dolžnik mora načrtu finančne reorganizacije predložiti tudi (Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, 2002):

- revidirano *obračunsko bilanco stanja* na zadnji dan trimesečja pred vložitvijo načrta finančne reorganizacije;
- revidirano *predračunsko bilanco stanja* na zadnji dan trimesečja pred vložitvijo načrta finančne reorganizacije (izdelana je ob predpostavki, da bi na ta dan pričela učinkovati predlagana prisilna poravnava glede sorazmernega znižanja terjatev in načina poplčila teh terjatev oziroma spremembe osnovnega kapitala);
- revidirana *izkaza uspeha in finančnih tokov* za zadnje poslovno leto in za tekoče leto do datuma bilance stanja na zadnji dan preteklega trimesečja;
- *predračunska izkaza finančnih in denarnih tokov* za obdobje, na katero se nanaša prisilna poravnava, oziroma za čas izplačila v prisilno poravnavo vključenih terjatev upnikov.

2.2 Dolžnikovo poslovanje v času postopka

Takoj ko se v podjetju pojavijo težave z likvidnostjo in prezadolženostjo, mora uprava s skrbnostjo dobrega gospodarja oceniti, ali je mogoče z ustreznimi ukrepi stanje izboljšati in nelikvidnosti odpraviti. Če to ni mogoče, dolžnik oceni, ali je mogoče nelikvidnost in prezadolženost odpraviti z ustreznimi metodami finančne reorganizacije v okviru prisilne poravnave. Ves čas, ko dolžnik presoja stanje in razmišlja o ukrepih za sanacijo, ne sme opravljati nobenih plačil oziroma prevzemati novih obveznosti, razen tistih, ki so po presoji skrbnega in vestnega gospodarja nujni za *tekoče poslovanje*. Zakon o finančnem poslovanju podjetij našteva plačila, za katera se šteje, da so za tekoče poslovanje podjetja nujna:

- izplačila plač zaposlenih do obsega sredstev za zajamčene plače v skladu z zakonom o zajamčenih osebnih dohodkih oziroma do velikosti minimalne plače do posameznega zaposlenega, če obseg sredstev za zajamčene plače ne zadostuje za izplačilo minimalne plače vsakemu posamezniku;
- plačila sprotnih stroškov poslovanja (elektrike, vode in podobnih);
- plačila sprotnih dobav blaga oziroma storitev, potrebnih za tekočo proizvodnjo;
- plačila davka na dodano vrednost in trošarin.

Našteta so le najznačilnejša plačila, ki so običajno nujna za nemoteno poslovanje, seveda pa obstajajo razlike med dolžniki glede na dejavnosti, ki jih opravljajo. Pri odločanju, kaj je nujno za tekoče poslovanje, je pomembno predvsem, da dolžnik ne sme ukreniti ničesar, kar bi upnike spravilo v neenakopraven položaj (Hieng, 2002, str. 13).

Posli, ki so dovoljeni med postopkom prisilne poravnave so na eni strani tekoči posli, ki sem jih omenila v prejšnjem odstavku, na drugi strani pa so dovoljeni *tudi posli, katerih namen je prestrukturiranje dolžnika*. Z izvajanjem posameznih metod prestrukturiranja lahko dolžnik začne že pred sklenitvijo prisilne poravnave, vendar pa ne sme ustvariti položaja, ki bi bil v primeru, da prisilna poravnava ne bo sklenjena in bo nad dolžnikom pričet stečajni postopek, za upnike manj ugoden.

Možne metode prestrukturiranja so (Plavšak, 2000, str. 194-200):

- a) *prestrukturiranje obstoječih virov financiranja* – obsega zmanjšanje in/ali odložitvev obstoječih obveznosti do dolžnika oziroma spremembo dolžniških virov financiranja v lastniške vire. To je lahko doseženo s sklepom prisilne poravnave – do sklepa lahko dolžnik opravlja posle, ki so povezani z vpisom in vplačilom novih delnic, posli, na podlagi katerih posamezni upnik izredno privoli v nedenarno izplačilo ali v manj ugodne pogoje za izplačilo in podobno;
- b) *zagotovitev novih denarnih (likvidnih) sredstev* – dolžnik lahko zagotovi nova denarna sredstva na primer z odprodajo (poslovno nepotrebni) sredstev, seveda s soglasjem poravnalnega senata; z najemanjem novih kreditov (redkost v tovrstnih primerih);

- c) *prestrukturiranje proizvodnje* – z racionalizacijo proizvodnje, zmanjševanjem proizvodnih stroškov ter s posodobitvijo obstoječe proizvodnje z nabavo novih proizvodnih sredstev (povezano z drugo točko).

Dolžnik mora poskrbeti za enakopravno obravnavanje vseh upnikov od trenutka, ko postane nelikviden, ne glede na to, kdaj bo formalno vložil predlog za začetek postopka prisilne poravnave ali celo stečaja. Dolžnik sme od začetka postopka opravljati tekoče posle v zvezi z opravljanjem dejavnosti in poravnovati obveznosti iz tega naslova, vendar pa mu zakon izrecno prepoveduje odtujiti ali obremeniti premoženje, prav tako pa ne sme dati poročstva ali avala (Hieng, 2002, str. 13). Za omenjene posle mora dolžnik dobiti dovoljenje predsednika poravnalnega senata. Po začetku postopka lahko poravnalni senat po lastni presoji uredi tudi plačevanje z dolžnikovega transakcijskega računa. Pri tem upošteva in varuje koristi upnikov, dolžniku pa omogoči nadaljevanje poslovanja, ki je v interesu prisilne poravnave.

2.3 Položaj zaposlenih

Če je v postopku predvideno zmanjšanje števila pri dolžniku zaposlenih delavcev, je potrebno načrtu priložiti program prenehanja delovnih razmerij zaradi finančne reorganizacije. Program mora vsebovati število delavcev, ki jim delovno razmerje preneha, delovna mesta, ki se ukinejo in rok prenehanja delovnega razmerja za vsako od teh delovnih mest (Valič, Potočnik, 1999).

Obveznosti delodajalca do zaposlenih v postopku prisilne poravnave imajo različen položaj. Delno se morajo terjatve zaposlenih do pravne osebe poplačati v celoti, delno pa se nanašajo na sklepe iz prisilne poravnave. V celoti mora delodajalec poplačati:

- plače in nadomestila plač za zadnje tri mesece pred začetkom postopka prisilne poravnave,
- odškodnine za poškodbe pri delu in poklicne bolezni,
- nadomestilo plač za čas neizrabljenega rednega letnega dopusta za tekoče koledarsko leto,
- neizplačane odpravnine, kot so zaposlenim pripadle po predpisih, ki urejajo delovna razmerja, vendar največ tolikšne, kot so določene za presežne delavce.

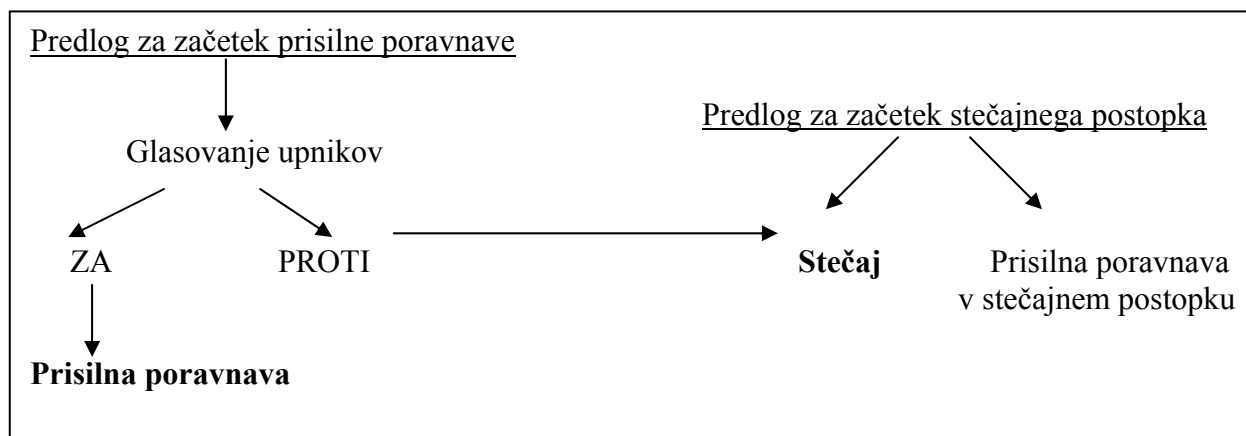
Pri položaju zaposlenih v postopku prisilne poravnave je potrebno upoštevati tudi določbe Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, ki kot eno izmed metod finančne reorganizacije opredeljuje tudi predvideno zmanjšanje števila zaposlenih – kar mora biti opredeljeno že v samem načrtu finančne reorganizacije. Zaposleni, ki jim na tej podlagi preneha delovno razmerje, imajo enake pravice kot tisti, ki jim preneha delovno razmerje zaradi začetka stečajnega postopka (Hieng, 2002, str. 13).

3 ZAKLJUČEK POSTOPKA PRISILNE PORAVNAVE

Postopek prisilne poravnave se po vložitvi in potrditvi senata nadaljuje z narokom, ob katerem dolžnik **obrazloži** svoje ekonomsko finančno stanje in načrt finančne reorganizacije, ki ga je moral predložiti v treh mesecih po dnevu vložitve predloga za začetek postopka prisilne poravnave (Hieng, 2002, str. 14).

Prisilna poravnava je sprejeta, če zanjo glasujejo upniki, katerih terjatve znašajo več kot 60% vseh terjatev upnikov, ki imajo glasovalno pravico. Glasovalna pravica pa ni odvisna le od velikosti terjatve, temveč tudi od zahtev posameznega upnika. Upniki, ki s prisilno poravnavo prevzamejo večje tveganje za poplačilo svojih terjatev, imajo močnejšo glasovalno pravico, le ta pa se določi na podlagi predpisanih faktorjev. Tako se na primer terjatve upnikov, ki privolijo v zamenjavo svojih terjatev v kapitalske deleže, če bo prisilna poravnava uspela, množijo s predpisanimi faktorji, delničarji in družbeniki, ki imajo glasovalno pravico le, če je osnovni kapital večji od nič, pa morajo svoje terjatve razpoloviti (Hieng, 2002, str. 14).

Slika 1: Grafično prikazan postopek prisilne poravnave ali stečaja

Vir: Verbič, 1996, str. 4.

Terjatve upnikov se pomnožijo z faktorji, ki so prikazani v Tabeli 1.

Tabela 1: Faktorji za določitev glasovalnih pravic upnikov

UPNIKI	FAKTOR
ločitveni upniki po 60.členu ZPPSL	0,0
izločitveni upniki po 60.členu ZPPSL	0,0
ločitveni upniki, ki se s pisno izjavo odpovejo ločitveni pravici	2,0
upniki, ki svoje terjatve konvertirajo v prednostne delnice oziroma deleže	2,0
upniki, ki svoje terjatve konvertirajo v navadne delnice oziroma deleže	2,5
upniki, katerih terjatve so nastale po začetku postopka prisilne poravnave, potrebne, da je dolžnik med post.pris.poravnave nadaljeval s poslovanjem	8,0
delničarji oziroma družbeniki (če je osnovni kapital podjetja po revidirani bilanci večji od nič)	0,5
ostali upniki, katerih terjatev se poplača po 48.členu ZPPSL	1,0

Vir: Šinkovec, Škerget, 1999, str. 140.

Ko upniki sprejmejo prisilno poravnavo in predloga za ustavitev ni bilo, poravalni senat potrdi postopek in *izda sklep* o prisilni poravnavi. Sestavna dela izdanega sklepa sta razvrstitev terjatev v razrede in način poplčila terjatev iz posameznih razredov v načrtu finančne reorganizacije. Po pravnomočnosti se sklep objavi v Uradnem listu RS (Hieng, 2002, str. 14).

Poravalni senat lahko *ustavi* postopek prisilne poravnave (Plavšak 2000, str. 136):

- ker ni bil založen predujem,
- zaradi umika predloga,
- če ugodí predlogu za ustavitev postopka,
- če dolžnik ne predloži načrta finančne reorganizacije,
- če dolžnik ne popravi nepopolnega ali pomanjkljivega načrta finančne reorganizacije,
- z začetkom stečajnega postopka, če se na naroku za prisilno poravnavo ne doseže večina, potrebna za sprejetje prisilne poravnave, in
- z začetkom stečajnega postopka, če ugodí predlogu za ustavitev postopka, kadar ni možnosti, da bi dolžnik izpolnil obveznosti na podlagi predloga za prisilno poravnavo.

3.1 Izpolnitev obveznosti iz prisilne poravnave

Dolžnik mora tudi po potrditvi vse upnike obravnavati enakopravno v skladu s pogoji potrjene prisilne poravnave. Za neenakopravno obravnavanje se po zakonu šteje zlasti, če se posameznemu upniku poplača večji delež terjatve, kot je določeno s potrjeno prisilno poravnavo, oziroma pred rokom za plačilo te terjatve, določenim s potrjeno prisilno poravnavo. Do izpolnitve vseh obveznosti iz potrjene prisilne poravnave dolžnik ne sme preusmeriti poslovanja na drugo osebo, prav tako pa vse dotlej ne sme opravljati pravnih dejanj, ki bi bila v primeru uvedbe stečaja izpodbojna (Hieng, 2002, str. 14).

Po sklenjeni prisilni poravnavi mora dolžnik svoje obveznosti do upnikov poravnati v zneskih in v rokih iz predlaganega načrta finančne reorganizacije. Praviloma jih mora poravnati **v denarju**.

Upnik lahko izrecno pisno privoli v nedenarno obliko poravnave, kar pa mora biti opredeljeno že v načrtu finančne reorganizacije:

- a) Dokaj pogost način poravnavanja obveznosti do upnikov je preoblikovanje terjatev v kapitalske deleže (kar mora biti prav tako opredeljeno že v načrtu finančne reorganizacije, upniki se morajo s takšnim načinom poplačila strinjati).
- b) Če družba med svojimi sredstvi že ima lastne delnice oziroma deleže, jih prenese upnikom in s tem poravna njihove terjatve. Tako postanejo upniki, ki so privolili v tovrstno poplačilo, dolžnikovi delničarji, ne da bi se znesek osnovnega kapitala družbe spremenil.
- c) Tretja možnost nedenarne poravnave pa je preoblikovanje terjatev v kapitalske deleže na podlagi povečanja osnovnega kapitala družbe s stvarnimi vložki (že v načrtu finančne reorganizacije mora biti predvideno, da bo terjatev preoblikovana v stvarni vložek, upnik se mora strinjati) (Hieng, 2002, str. 14).

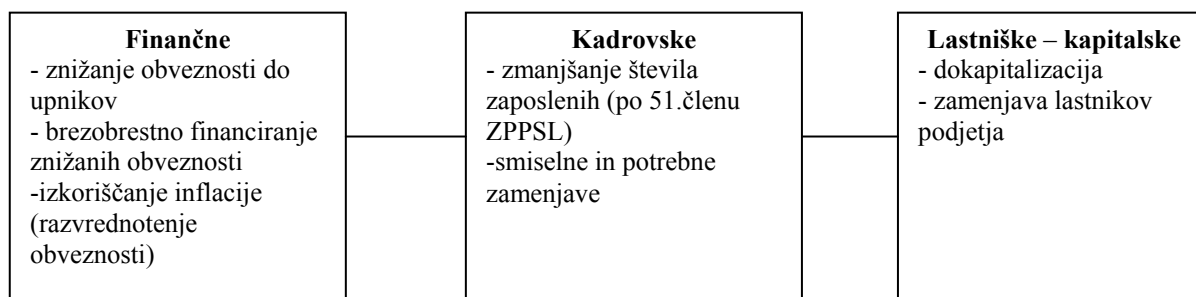
V zakonu so opredeljene tudi *posledice dolžnikove neizpolnitve obveznosti* oziroma vpliv neizpolnitve na prijavljanje terjatev v stečajnem postopku. In sicer v primeru, da je upnik prejel poplačano terjatev kot je bilo opredeljeno v sklepu, nima nadaljnjih pravic prijav terjatve v stečajni postopek. Upnik, ki ni bil niti delno poplačan glede na sklep, prijavi terjatev v stečajnem postopku v polnem znesku, do katerega bi imel pravico, če prisilna poravnava ne bi bila potrjena (Zakon o prisilni poravnavi, stečajni in likvidaciji, 2002).

4 POSEBNOSTI RAČUNOVODSTVA DOLŽNIKA

Pri obravnavanju tega poglavja moramo vseskozi upoštevati dejstvo, da je prisilna poravnava postopek, ki naj bi preprečil propad podjetja zaradi plačilne nesposobnosti. Osnovni namen podjetja je dolgoročno stabilno poslovanje, posledično pa tudi poplačevanje preteklih obveznosti. Dolžnik v postopku prisilne poravnave ne sme zasledovati le možnosti in ciljev zniževanja obveznosti do nezavarovanih tujih virov sredstev, temveč mora uporabiti postopek prisilne poravnave tudi za prestrukturiranje podjetja, tako na strani sredstev kot tudi na strani virov sredstev.

Možnosti, ki se ponujajo pri postopku prisilne poravnave so prikazane v sliki 2.

Slika 2: Ponujene rešitve postopka prisilne poravnave

Vir: Zorin, 2000, ITEO.

4.1 Naloga računovodstva pred začetkom postopka prisilne poravnave

Pred začetkom prisilne poravnave imata finančna služba in računovodstvo pomembne podatke, na podlagi katerih se vodstvo podjetja odloči o začetku postopka prisilne poravnave. Vloga računovodstva je tako pomembna skozi celotni postopek oziroma že veliko pred začetkom postopka prisilne poravnave.

Računovodstvo se pri oblikovanju informacij za sanacijo podjetja vključuje z vsemi svojimi sestavinami, tako s knjigovodstvom, računovodskim predračunavanjem na strateški in operativni ravni, kot tudi z računovodskim nadziranjem in analiziranjem. Izredno pomembno je analiziranje odmikov od tistega, kar je bilo v načrtu sanacije zadano. (Kokotec-Novak, 1997, str. 161).

Kot sem omenila že v prejšnjih točkah, mora dolžnik predlogu za začetek postopka prisilne poravnave priložiti poročilo o svojem ekonomsko-finančnem stanju. Računovodske izkaze mora dolžnik priložiti načrtu finančne reorganizacije iz dveh razlogov:

- zaradi verodostojnega prikaza svojega sedanjega finančnega položaja in
- zaradi ovrednotenja učinkov metod finančne reorganizacije, ki jih načrt finančne reorganizacije obsega.

S predložitvijo izkazov se uresničuje načelo razkritja vseh podatkov o dolžniku (Plavšak, 2000, str. 241).

Navedena poročila v največji meri pripravijo v računovodstvu. Minimalne določbe zakona opredeljujejo, da je potrebno priložiti zadnjo bilanco stanja, izkaz uspeha in izkaz finančnih tokov.

Podrobneje pa je potrebno v treh mesecih od dneva vložitve predloga predložiti tudi načrt finančne reorganizacije skupaj z naslednjimi izkazi:

- revidirana obračunska bilanca stanja na zadnji dan trimesečja pred vložitvijo načrta finančne reorganizacije;
- revidirana predračunska bilanca stanja na isti dan (bilanci so prikazane spremembe, ki so pričakovane glede na načrt finančne reorganizacije);
- revidiran izkaz uspeha in finančnih tokov za zadnje poslovno leto in za tekoče leto do datuma bilance stanja na zadnji dan preteklega trimesečja;
- predračunska izkaza finančnih in denarnih tokov za obdobje, na katero se nanaša prisilna poravnava, oziroma za čas poplačila v prisilno poravnavo vključenih terjatev upnikov (Hieng, 2002, str. 15).

Obračunska bilanca stanja prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev na zadnji dan obračunskega obdobja. Predstavlja podlago za ugotovitev, ali je dolžnik prezadolžen, torej ali so njegove obveznosti večje od njegovega premoženja. Hkrati prikazuje tudi strukturo dolžnikovih virov financiranja, zlasti pomembno razmerje med obveznostmi in kapitalom ter razmerje med kratkoročnimi in dolgoročnimi viri financiranja.

Obračunski izkaz uspeha je izkaz uresničenih prihodkov in odhodkov v obračunskem obdobju. Prikazuje izid poslovanja podjetja v obdobju, na katerega se nanaša. Na njegovi podlagi je zato mogoče ugotoviti, ali je dolžnik v tem obdobju posloval uspešno – z dobičkom oziroma neuspešno – z izgubo.

Obračunski izkaz finančnih tokov je, na podlagi postavk v bilanci stanja in izkazu uspeha ter njihove dodatne obdelave, sestavljen izkaz pritokov in odtokov finančnih sredstev podjetja v širšem pomenu ter pojasnjuje vpliv novega financiranja, investiranja, definciranja in dezinvestiranja na spremembo od začetka do konca obračunskega obdobja. Na njegovi podlagi je zato mogoče ugotoviti tudi, ali je bil dolžnik sposoben plačevati dospele obveznosti – plačilna sposobnost (Plavšak, 2000, str. 242-243).

Zaradi prikaza učinkov metod finančne reorganizacije mora dolžnik priložiti tudi predračunske izkaze:

Predračunska bilanca stanja mora prikazovati stanje dolžnika na isti dan kot ga prikazuje zadnja (obračunska) bilanca. Izdelana pa mora biti ob predpostavki, da bi na ta dan začela učinkovati predlagana prisilna poravnava glede sorazmernega znižanja terjatev in načina poplačila teh terjatev oziroma spremembe osnovnega kapitala zaradi konverzije terjatev v delnice. S predračunsko bilanco bo zato dolžnik prikazal učinke zmanjšanja obveznosti in prenehanja obveznosti zaradi konverzije terjatev v delnice in s tem povezanega povečanja kapitala, če je dolžnik uporabil to metodo.

Predračunska izkaza finančnih in denarnih tokov pa morata prikazovati gibanje teh tokov v celotnem obdobju, na katerega se prisilna poravnava nanaša. Izdelana morata biti ob

upoštevanju predpostavk, ki izhajajo iz metod finančne reorganizacije, ki jih je dolžnik razložil v načrtu finančne reorganizacije. Z obema izkazoma bo dolžnik prikazal, ali bo sposoben izpolniti obveznosti iz predlagane prisilne poravnave, torej ali bo imel ob rokih dospelosti terjatev iz prisilne poravnave zadosti likvidnih sredstev za njihovo poplačilo (Plavšak, 2000, str. 245).

Pri sestavi finančnih izkazov podjetja je v normalnih razmerah ena izmed osnovnih predpostavk predpostavka *časovne neomejenosti poslovanja delujočega podjetja*, ki pomeni, da podjetje v dogledni prihodnosti nima niti namena niti potrebe, da bi ustavilo ali pomembno skrčilo svoje poslovanje. Omenjena predpostavka je lahko vprašljiva, vendar le, če bi dolžnik nameraval pomembno skrčiti svoje poslovanje. V primeru prisilne poravnave je to malo verjetno, saj ravno s predlagano poravnavo dolžnik skuša dokazati, da je zmožen sanirati svoje stanje, ustrezno poplačati upnike in nadaljevati poslovanje.

V primeru da bi dolžnik kljub temu nameraval pomembno skrčiti svoje poslovanje, bi moral vsaj za ta del poslovanja pripraviti računovodske izkaze po likvidacijski metodi. O utemeljenosti predpostavke časovne neomejenosti poslovanja mora presoditi tudi revizor, ki bo podal mnenje o poštenosti in objektivnosti računovodskih izkazov. (Hieng, 2002, str. 15).

4.2 Vodenje računovodstva v postopku prisilne poravnave

Dolžnikovo računovodstvo se v postopku prisilne poravnave vodi v skladu s predpisi in akti ter njegovimi računovodskimi usmeritvami. Na tem mestu je potrebno poudariti, da ne obstajajo posebni zakoni, ki bi opredeljevali posebnosti vodenja računovodstva med potekom postopka prisilne poravnave. Dejansko se vse spremlja in vodi kot običajno, posebnosti pa se izkažejo le zaradi samega načrta finančne reorganizacije in posebnosti pri knjiženju odpisa obveznosti ter spremembe osnovnega kapitala. Evidentirajo se spremembe na finančnem in kapitalnem področju – glej sliko 2.

Če primerjamo računovodstvo v času prisilne poravnave z računovodstvom v času postopka stečaja, obstajajo bistvene razlike. Podjetje v stečaju vodi stečajni upravitelj, kar pomeni, da tudi računovodstvo prevzame stečajni upravitelj.

Naloga dolžnika oziroma računovodstva dolžnika je, da na dan začetka postopka prisilne poravnave ugotovi vse v plačilo zapadle neporavnane obveznosti za davke in prispevke, prav tako tudi dajatve, ki so vezane na posamezne vrste prejemkov (pogodbe o delu, avtorski honorarji in podobno). Davek na dodano vrednost se ugotovi na podlagi prometa blaga in storitev, druge dajatve se ugotovijo odvisno od njihove podlage, seveda vse pred začetkom postopka prisilne poravnave. Zaradi enakega obravnavanja vseh upnikov, ki je, kot sem že omenila, eno od osnovnih načel v postopku prisilne poravnave, morajo biti *obveznosti do njih*

ugotovljene na isti dan. To velja tudi za davek od dobička pravnih oseb, vendar Zakon o davčnem postopku tega ne predvideva. Razloga sta verjetno dva: prvič, podjetje, ki prijavlja prisilno poravnavo, najverjetneje posluje z izgubo in ni zavezano k plačilu davka od dobička in drugič, podjetje bo v tekočem letu poslovalo in konec leta izdelalo obračun davka od dobička ter izkazalo svojo obveznost (Hieng, 2002, str. 15).

4.3 Odpis obveznosti

Na podlagi prisilne poravnave dolžnik odpiše tisti del obveznosti do upnikov, ki ga ne bo poravnal, kar je natančno opredeljeno v načrtu finančne reorganizacije. V skladu z računovodskimi standardi se odpisane obveznosti izkažejo kot prevrednotovalni poslovni prihodki. Ker bi na račun tako ustvarjenih prihodkov podjetje po končanem postopku prisilne poravnave lahko izkazalo dobiček, ki ne bi izviral iz dobrega poslovanja, temveč bi bil posledica zmanjšanja obveznosti do upnikov, in zato tudi ne bi smel biti predmet razdelitve med družbenike oziroma delničarje, Zakon o finančnem poslovanju podjetij v 18. členu predpisuje *obvezno uporabo odpisanih obveznosti do upnikov za pokrivanje dolžnikove izgube iz preteklih let in oblikovanje dodatnih rezerv.* Ker pa so odpisane obveznosti po računovodskih pravilih prihodki in tako povečujejo obdavčljivi dobiček, ima 18. člen Zakona o finančnem poslovanju še eno določbo, po kateri naj *odpisane obveznosti ne bi dodatno obremenile dolžnika z davkom od dobička.* (Hieng, 2002, str. 15). Seveda so tudi pri tem omejitve. Po Zakonu o finančnem poslovanju podjetij se mora dobiček zaradi prisilne poravnave, ki ni obdavčljiv, nameniti za rezerve podjetja. (Dubrovski, 2000, str. 29)

Pri vsem tem je potrebno opredeliti, da Zakon o finančnem poslovanju podjetij ne rešuje pokrivanja izgube, nastale v tekočem letu do sklenitve prisilne poravnave, čeprav bi bilo logično, da bi se z odpisanimi obveznostmi do upnikov pokrila tudi sprotna izguba, nastala do sklenitve prisilne poravnave, ter bi se v dodatne rezerve preoblikoval le del odpisanih obveznosti do upnikov, ki presega preteklo in sprotno izgubo (Hieng, 2002, str. 16).

Hkrati je potrebno dodati, da dolžnik lahko pokrije preneseno in sprotno izgubo tudi iz drugih virov, predvsem pa z zmanjšanjem osnovnega kapitala, seveda le do zakonsko predpisanega minimalnega zneska. V takem primeru bo dolžnik po sklenitvi prisilne poravnave za celoten znesek odpisanih obveznosti do upnikov oblikoval rezerve. Ker se tako dopisane obveznosti ne bodo vštevale v davčne prihodke, bo dolžnik za enak znesek izgubil pravico zmanjšanja davčne osnove za davčno izgubo iz preteklih let (Hieng, 2002, str. 16).

Kot sem že omenila, je naloga računovodstva ključna pri sestavi in oskrbi s podatki v fazi izdelave načrta finančne reorganizacije ter v fazi priprave računovodskih izkazov. Tekom prisilne poravnave je naloga računovodstva enako pomembna kot v vseh ostalih delujočih podjetjih. Redno se spremljajo poslovni dogodki. Dodatna naloga računovodstva pa je

pravilno spremljanje obveznosti, pri tem mislim na delne odpise in na poplačilo v rokih, ki so določeni s sklepom.

Posebnosti računovodstva v postopku prisilne poravnave se pojavijo v primerih, ko poplačilo obveznosti ni zgolj v denarni obliki, ampak tudi v nedenarni, predvsem pri spremembah osnovnega kapitala. Možnosti poplačil sem opredelila že v točki 3.1, medtem ko posebnosti poplačil nedenarnih oblik navajam v nadaljevanju.

4.4 Možne spremembe osnovnega kapitala

Ena od pomembnih metod finančne reorganizacije je konverzija terjatev v deleže (»debt to equity swap«). Z izvedbo konverzije terjatev v lastniške deleže se namreč spremeni razmerje med dolžniškimi in lastniškimi viri financiranja, kar seveda pomembno vpliva na dolžnikovo plačilno sposobnost. Pri konverziji terjatev v deleže je potrebno razlikovati med sledečima primeroma:

1. dolžnik ima med svojim premoženjem lastne delnice, ki bodo predmet konverzije terjatev in
2. dolžnik mora zaradi izpolnitve dogovora o konverziji terjatve v deleže šele izdati delnice oziroma deleže (Plavšak, 2000, str. 257).

V praksi je prvi primer konverzije redek, zato bom v nadaljevanju govorila predvsem o konverziji terjatev v bodoče deleže.

Upnikova terjatev ima naravo stvarnega vložka. Potrebna je revizija vrednosti stvarnega vložka, z namenom zagotoviti, da vrednost stvarnega vložka ni manjša od nominalne vrednosti delnic oziroma poslovnih deležev, ki jih vplačnik z vplačilom stvarnega vložka pridobi.

Zaradi prenehanja terjatve (oziroma zmanjšanje dolga) se bo povečal dolžnikov lastniški kapital, ne da bi se pri tem spremenilo njegovo premoženje. Pri tem je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da je finančno stanje dolžnika pogosto takšno, da ima neto negativen kapital, predvsem zaradi nepokrite izgube preteklih let. Usklajevanje nominalne višine sedanjega osnovnega kapitala z njegovo ekonomsko vrednostjo (na primer knjigovodsko vrednostjo) je običajno. Zato je najpogostejši primer na začetku zmanjšanje osnovnega kapitala za pokrivanje izgube in nato povečanje kapitala s stvarnimi vložki. V nasprotnem primeru bi namreč delničarji, ki vplačujejo nove delnice z vložki, ki so enaki nominalnemu znesku, na katerega se glasijo, s tem vplačilom pridobili manjši delež v osnovnem kapitalu, kot je ekonomsko utemeljeno (Plavšak, 2000, str. 264).

Zmanjšanje osnovnega kapitala ne spremeni razmerja med obstoječimi družbeniki. V primeru, da se obstoječim delničarjem oziroma družbenikom po sklenitvi prisilne poravnave pridruži

še kdo od prednostnih upnikov, ki so z dolžnikom sklenili pogodbo o preoblikovanju svojih terjatev v lastniške deleže, se lahko razmerja med obstoječimi družbeniki močno spremenijo. Kako se bodo razmerja spremenila, je odvisno od odločitve, ali se bo na podlagi zamenjanih terjatev upnikov najprej povečal osnovni kapital, nato pa pokrila izguba ali obratno (Hieng, 2002, str. 16).

Upnik mora ob morebitni spremembi svoje terjatve v solastniški delež običajno najprej prispevati k pokrivanju izgube, šele s preostalim delom terjatve pa pridobiva na vrednosti. Razloga, da upnik takšen predlog sprejme, sta lahko dva. Ker je kapital negativen, bo moralo podjetje po vsej verjetnosti vsem drugim upnikom, na katere ima prisilna poravnava učinek, ponuditi najnižje možno poplačilo (20%), da si bo z izrednimi prihodki na osnovni odpisanih obveznosti zagotovilo kapitalsko ustreznost, tako s poslovnofinančnega kakor tudi z zakonodajnega vidika. Ker bo upnikova terjatev potemtakem vredna le 20% svoje knjigovodske vrednosti, mu lahko konverzija terjatve navkljub zahtevi po pokrivanju izgube omogoči doseganje višje vrednosti, saj bo po pravnomočno potrjeni prisilni poravnavi evidentiran učinek odpisa obveznosti do upnikov, ki bo prek izrednih prihodkov in računovodskega dobička povečal kapital družbe, ki pa pripada obstoječim in sedanjim družbenikom. Če se bi teoretično vsi upniki odločili za spremembo svojih terjatev v solastniške deleže, sicer ne bi bilo prej omenjenih izrednih prihodkov, ti pa sploh ne bi bili potrebni, saj ne bi bilo več obveznosti (Dubrovski, 2000, str. 30).

Vsak upnik, ki privoli v konverzijo svoje terjatve v delnice oziroma poslovne deleže, s tem glede poplačila svoje terjatve prevzame večje tveganje, kot ga je nosil pred konverzijo. Največje tveganje pa prevzamejo tisti upniki, na terjatve katerih niti prisilna poravnava niti morebitni stečajni postopek ne bi učinkovala. V to skupino sodijo ločitveni upniki in privilegirani upniki (med postopkom prisilne poravnave so financirali dolžnika). Ti upniki s tem, ko privolijo v konverzijo teh terjatev v korporacijske pravice v dolžniku, prevzamejo večje tveganje poplačila kot drugi (navadni) upniki. Verjetnost, da bi ločitveni oziroma privilegirani upniki v primeru stečaja dolžnika dosegli polno poplačilo svoje terjatve, je namreč bistveno večja od verjetnosti polnega poplačila navadnih upnikov. Temu ustrezno je ekonomsko utemeljeno, da ti upniki na enoto svoje terjatve pridobijo večji delež v osnovnem kapitalu dolžnika, kot ga na enoto svoje terjatve pridobijo navadni upniki (Plavšak, 2000, 269).

5 UPNIKI

Do sedaj je bilo govora le o računovodstvu in poslovanju družbe, ki je zašla v težave in začela s postopkom prisilne poravnave. Bistvo postopka prisilne poravnave je odložiti in delno odpisati obveznosti do svojih upnikov. Prav je, da omenim tudi drugo stran prisilne poravnave – upnike.

Bistveno je seveda evidentiranje terjatve do dolžnika, ki je plačilno nesposoben poravnati sprotne obveznosti. Dvom v poplačilo terjatve postane še večji, ko dolžnik vloži predlog za prisilno poravnavo.

Zastavljata se predvsem vprašanji, kdaj naj upnik popravi vrednost svojih terjatev zaradi oslabitve in v kolikšnem znesku. Gre za vrednotenje računovodskih postavk v skladu z SRS (slovenskimi računovodskimi standardi) in pravili vrednotenja.

Če bi upoštevali zgolj načelo previdnosti, naj bi upnik oblikoval popravek vrednosti v celotni vrednosti terjatve takoj, ko je postala dolžnikova plačilna nesposobnost vidna na zunaj – terjatev je sporna in dvomljiva.

Ker pa upnik lahko kljub temu s precejšno gotovostjo pričakuje vsaj delno poplačilo svojih terjatev tudi potem, ko dolžnik že predlaga začetek postopka prisilne poravnave, oziroma potem, ko se ta že začne, bi se le lahko zastavilo vprašanje, ali so računovodski izkazi, v katerih so terjatve v celoti popravljene, še realni in objektivni, še posebej če gre za pomembne zneske terjatev. Zato menim, da je primerneje oblikovati popravek vrednosti terjatev v najvišjem odstotku, ki ga zakon dopušča za zmanjšanje obveznosti v postopku prisilne poravnave – kar znaša 80%. Seveda pa je *potrebno popravek vrednosti terjatev oziroma % popravka uskladiti s tistim, ki je predlagan in tudi sprejet v načrtu finančne reorganizacije*, ko je prisilna poravnava sklenjena (Hieng, 2002, str. 20).

Problem, ki se pojavlja v slovenskih podjetjih oziroma v oddelkih računovodstva je sprotno spremljanje podjetij, ki začno postopek prisilne poravnave. Družbe le redko oblikujejo natančen odstotek popravka vrednosti terjatve, kot je določeno s sklepom. Najpogosteje se dogodi, da se terjatev šele ob delnem poplačilu pravilno ovrednoti oziroma se šele takrat izkaže pravilen popravek vrednosti terjatev in poplačilo. V fazi poplačila po načrtu finančne reorganizacije je dejansko terjatev potrebno odpisati (tisti del, ki ni bil in ne bo poplačan). Popravki vrednosti terjatev so zato pogosto oblikovani kar za celotno terjatev. Žal je običajno, da s postopkom prisilne poravnave družbe ne uspejo izboljšati svojega poslovanja in je potrebno začeti s postopkom stečaja. V primeru stečaja pa se za terjatve tudi po SRS oblikuje 100% popravek vrednosti terjatve.

5.1 Kritika prisilnih poravnav s stališča upnikov

Praksa postopkov prisilnih poravnav je pokazala, da novi večinski lastniki prek zmanjšanja terjatev upnikov dosežejo izboljšanje kapitalске ustreznosti. Ves diskont terjatev upnikov gre v rezerve gospodarske družbe. Tako je omogočeno vnaprej dovoljeno in nekaznovano prelivanje sredstev upnikov v kapital obstoječih lastnikov, po drugi strani pa upniki za omenjeni diskont terjatev ne postanejo solastniki in je to nagrada lastnikom, ki so se »dobro

znašli«. Lastniki namreč niso vložili nič svežega kapitala v dokapitalizacijo. Marsikdaj to pomeni, da so prisilne poravnave zgolj le podaljšanje agonije, s katero se samo pridobiva čas in se ne ukrepa tako, da bi se iz nje rešili. Največja krivica se dogaja dobaviteljem, ki ostanejo brez 80% svojih terjatev (Horvat, 2002). Omenjena kritika je dobro vidna v prikazanem primeru iz prakse, opisanem v šesti točki pričujočega diplomskega dela.

Praksa v Sloveniji kaže, da upniki pri prisilnih poravnah premalo sodelujejo. Prvi odziv upnikov na začetek postopka prisilne poravnave je misel o izgubi 80% svojih terjatev, kar je seveda ena od predvidenih zakonskih možnosti. Prvi jezi zaradi izgubljenega denarja ponavadi sledijo komercialni ukrepi, kot je ustavitev dobav ali uvedba predplačil in drugo. Pri upnikih prevladuje mnenje, češ da je tako ali tako vse dogovorjeno in da na postopke ni mogoče vplivati. Dejansko zakon določa in predvideva aktivnejšo vlogo upnikov. Upnik ima čisto na začetku pravico pridobiti informacije. Dejstvo je, da je prisilna poravnava za mnogo podjetij le izhod v sili (namesto stečaja). Če izkazi to potrjujejo, finančne sanacije ni koristno podpreti. Prav tako ne gre preveč verjeti predlogom dolžnika, da bo svoje skrčene obveznosti poplačal kar v celoti iz prihodnjih prihodkov poslovanja. Če dolžnik za poplačilo ne nameni vsaj nekaj premoženja, se bo finančna kriza verjetno ponovila. V samem postopku bi bilo potrebno imeti čim več neposrednih stikov z dolžnikom in tudi s pomembnejšimi upniki (Marinc, 2001, str.10).

Ironija prisilnih poravn v slovenski zakonodaji je tudi v dejstvu, da imajo močno glasovalno pravico predvsem tisti upniki, ki svojo terjatev konvertirajo v lastniški delež – tisti, ki imajo celotno terjatev konvertirano. Ostali upniki, katerih terjatev je pogosto poplačana le v višini 20%, imajo manj vpliva, še manjšo glasovalno pravico pa imajo tisti upniki, ki se ne strinjajo s postopkom prisilne poravnave in z odlogom plačila.

Kritika prisilnih poravn je vidna tudi v naslednji točki, kjer opisujem odgovornost uprave. Slovensko zakonodajo sem v točki 5.3 primerjala s tujo zakonodajo in tudi na tem področju našla splošno kritiko, ki se nanaša predvsem na veliko zaščito dolžnika v naši zakonodaji.

5.2 Odškodninska odgovornost uprave

Po Zakonu o finančnem poslovanju podjetij nastopi odškodninska odgovornost uprave le v primeru stečajnega postopka dolžnika, kadar upniki ne dosežejo popolnega poplačila. V primeru potrjene prisilne poravnave pa odškodninska odgovornost ne nastopi (Razboršek, 2001, str. 40).

Tako je dolžnikom omogočeno, da kljub določilom zakona neenakopravno obravnavajo svoje upnike in namesto, da bi sprejemali ukrepe ob njihovem nastanku, so ti ukrepi večkrat predmet načrta finančne reorganizacije v postopku prisilne poravnave. Tipičen ukrep je

dokapitalizacija, ki jo dolžnik ne uporabi pravočasno kot ukrep za izboljšanje finančnega stanja, temveč jo uporabi kot ukrep v postopku prisilne poravnave in si z njo ponavadi zagotovi potrebno število glasov za sprejetje prisilne poravnave.

Po dosedanjih izkušnjah in praksi v našem gospodarskem prostoru se zdi, da bi bilo prav odškodninsko odgovornost po Zakonu o finančnem poslovanju podjetij smiselno uveljavljati tudi v primerih, ko nastopi prisilna poravnava dolžnika (Razboršek, 2001, str. 40).

S stališča upnika načeloma namreč ni razloga, da bi bila uprava dolžnika odgovorna v primeru, ko so upniki v stečaju poplačani le recimo 40 %, ne bi pa bila odgovorna, ko so upniki v postopku prisilne poravnave poplačani le 20% (Razboršek, 2001, str. 40).

Odgovornost uprave v ZDA je v tem, da jim je nedvoumno naloženo opravljanje poslovodne funkcije in vodenje podjetja, da torej določajo poslovno politiko podjetja in skrbijo za njeno izvajanje. Uprava nesolventnega podjetja je osebno odgovorna upnikom, če si je izplačevala previsoke plače, če je najprej sebi poplačala dolgove podjetja in drugo. Uprava je po zakonu odgovorna, če (Perner, 2001, str. 254):

- ni posvečala dovolj časa delovanju družbe,
- je dovolila odobravanje posojil finančno nezdravim podjetjem,
- se ni zadostno informirala o poslovanju družbe.

Slovenska zakonodaja o odgovornosti uprave se od ameriške bistveno razlikuje, delno že zaradi samih lastnosti korporacijskega prava in upravljalnega sistema (enotirni oziroma dvotirni sistem). Vsekakor pa je močna kritika v dejstvu, da ni posebne zakonske podlage za odgovornost uprave v postopku prisilne poravnave.

5.3 Primerjava z zakonodajo po svetu

Če na kratko pregledamo **zgodovino zakonodaje o nesolventnosti**, ima le ta začetke v starorimskem zakonu (450 let pred našim štetjem), ki je določal, da je posojilojemalec zastavil sebe za odplačilo dolga. Če posojilojemalec ni mogel poravnati svoje obveznosti, si ga je upnik lahko prilastil. V antični Grčiji je po Drakonovem kazenskem zakoniku neodplačilo dolga imelo enako težo kot umor, svetokrunstvo ali druga težka kazniva dejanja. V Angliji je bil prvi stečajni zakon sprejet leta 1542. Po tem zakonu je edino upnik lahko pričel stečajni postopek in razdelil premoženje dolžnika. Če so obstojale obveznosti, ki jih dolžnik ni mogel poplačati, so ga poslali v ječo. Šele leta 1705 je prišlo do bistvene spremembe prvega zakona, ki je omogočal oprostitev dolžnikovih dolgov. Pri stečajni zakonodaji je zanimivo ugotoviti, kako se je v zadnjih 400 letih spreminjala gospodarska »stečajna filozofija«. Prvi zakoni so bili izključno v prid upnikom. Poznejši stečajni zakoni so že upoštevali dolžnike na ta način, da so omogočali (določeno) oprostitev dolgov, v zameno

za njihovo sodelovanje pri stečaju. Dolžnikom so nudili nekaj zaščite pred neobrzdanim zasegom premoženja s strani upnikov; ta določila so postala zakon predvsem zaradi potrebe enakega obravnavanja vseh upnikov (Perner, 2001, str. 246).

Ameriški stečajni zakon (Bankruptcy Code) iz leta 1978 obsega osem poglavij, od tega 11. poglavje opredeljuje *Reorganizacija*, bolj poznan kot »*Chapter 11*«, ki ga lahko primerjamo s slovensko prisilno poravnavo. Namen določil tega poglavja je pomagati podjetjem, da premagajo začasne in obvladljive težave. Dolžnik mora predložiti načrt reorganizacije, po katerem bodo upniki poplačani na najboljši možni način, ki ga dopuščajo nastale okoliščine (Chapter 11 Bankruptcy, 2000). Zahtevek za reorganizacijo je lahko prostovoljen ali neprostovoljen. Na sodišču se ne zahteva, da je dolžnik nesolventen ali da ne poravnava dolgov, tudi dolžnikov dober namen ni pod vprašajem ob vložitvi zahtevka; bo pa predmet razmisleka samo, če sodišče kasneje presoja o ustreznosti načrta reorganizacije. V postopku je dolžniku dovoljeno, da nadaljuje s poslovanjem in da obdrži lastništvo nad sredstvi, zato ga imenujejo posestni dolžnik. Predložiti mora seznam upnikov in računovodske izkaze. Sodišče imenuje upniški odbor, čigar naloge so (Isailović, 2002, str. 36):

- da se z dolžnikom posvetuje glede administrativnih zadev,
- da preveri, kako dolžnik vodi poslovanje podjetja in
- da sodeluje pri sestavi načrta finančne reorganizacije.

Načrt reorganizacije je ponavadi rezultat intenzivnih pogajanj med strankami v postopku. Načrt mora identificirati razrede upnikov, lahko vsebuje predloge za odprodajo določenih sredstev, pripojitev in druge oblike dezinvestiranja ali dokapitalizacije. Potrjevanje načrta se na osnovi zaslišanj opravi na sodišču. Tudi, če načrt ne bi bil izglasovan od določenega razreda upnikov, ga sme sodišče potrditi, če presodi, da je pošten in pravičen do vseh upnikov (vsiljena potrditev). Sodišče lahko meni, da se reorganizacija spremeni v likvidacijski postopek. Nujno potrebno je, da vse stranke pri pripravi načrta maksimalno sodelujejo (Perner, 2001, str. 250-252).

Ko primerjamo postopek reorganizacije, kot ga ureja ameriški stečajni zakon in postopek prisilne poravnave pri nas, takoj opazimo očitno razliko v zaščiti interesov dolžnikov in upnikov. Pri nas upniki v postopku prisilne poravnave namreč niso ustrezno zaščiteni in na postopek ne morejo bistveno vplivati. Prisilna poravnava, kot jo ureja naša stečajna zakonodaja je namenjena le sanaciji in ohranitvi dolžnika, ne pa zaščiti interesov in pravic upnikov. Postopek reorganizacije v ZDA je zelo obsežen in lahko traja več let. Pri nas postopek prisilne poravnave ni tako obsežen, upniki pri pripravi predloga prisilne poravnave ne sodelujejo, ampak o njej le glasujejo (Zajc, 1992, str. 51-55).

V **nemški zakonodaji** najdemo podobnost s prisilno poravnavo pri *sodni poravnavi*, ki jo opredeljuje Zakonodaja o stečaju in likvidaciji. Njene osnovne predpostavke in načela ravnanja so:

- zagotovljeno mora biti poplačilo najmanj 35% vseh kratkoročnih terjatev; pri plačilih nad enim letom se ta vsota poveča na 40% vseh terjatev,
- izpolnitev poravnave mora praviloma zagotoviti najmanj en porok.

Kadar stranke pri poravnavi ne morejo najti skupnega jezika, temu praviloma sledi naknadni stečaj. Če pride do uresničitve sodne poravnave, lahko tej sledi popolna ozdravitev podjetja. V Nemčiji je leta 1999 začelo veljati novo prezadolžitveno pravo, vendar že v prvem letu svoje veljave ni izpolnilo enega izmed zadanih ciljev, namreč da naj bi prispevalo k zmanjšanju prezadolžitvenih primerov sodnih poravn in stečajev v državi. Eden izmed značilnosti zakona je prezadolžitveni načrt, ki upnikom dovoljuje, da pogosto skrenejo z zakonsko določene poti. Mikroekonomska razmišljanja so v prvi vrsti namenjena temu, kako podjetjem s plačilnimi težavami omogočiti večjo možnost preživetja. Konec koncev je večja verjetnost, da bodo upniki dobili svoj denar od »živega« kot pa od »mrtvega« podjetja. Ne glede na to, nemški in avstrijski revizorji še vedno zahtevajo, da podjetja z revizijo odkrijejo morebitne znake svoje plačilne nesposobnosti. V okviru tega morajo podjetja poročati o svoji trenutni plačilni (ne)sposobnosti in oceniti svojo prihodnjo plačilno sposobnost (Ferk, 2000, str. 424-426).

Norveška zakonodaja, ki opredeljuje prisilne poravnave, je tako imenovani »Bankruptcy Act« iz leta 1984, št. 58. 30. poglavje zakona opredeljuje postopke prisilne poravnave, možne vrste so:

- a) preložitev roka plačila obveznosti (moratorij),
- b) delno zmanjšanje poplačila navadnih obveznosti (običajna prisilna poravnava),
- c) razdelitev dela premoženja dolžnika med upnike v zameno za odplačilo dela obveznosti (likvidacijska prisilna poravnava),
- d) kombinacija zgornjih oblik.

Druga in tretja oblika poravnave morata ponuditi vsaj 25% poplačilo obveznosti. Dolžnik mora predložiti načrt finančne reorganizacije, ki mora vsebovati razloge za začetek postopka in namen poplačila obveznosti, popis premoženja in dolga ter računovodsko poročilo. Upniški odbor preuči načrt in odloči o tem, ali je za dolžnika primerna prisilna poravnava; v nasprotnem primeru o tem obvesti stečajno sodišče (Insolvency regulations in Norway, 2002).

Na **Danskem** stečajno zakonodajo opredeljuje zakonodaja iz leta 1977. Podobno kot v norveški zakonodaji tudi tu poznajo zgoraj opredeljene oblike prisilne poravnave. Dolžnik mora predložiti načrt finančne reorganizacije, ki ga običajno sestavi s pomočjo odvetnika. K načrtu mora priložiti izjave o strinjanju s postopkom vsaj 40% upnikov. Dolžnik mora poskrbeti, da ga pregledata najmanj dva neodvisna strokovnjaka, in sicer eden s področja računovodstva in eden, ki je strokovnjak za dejavnost, v kateri dolžnik posluje. Njuna naloga je preveriti, popisati in ovrednotiti vsa sredstva in obveznosti dolžnika ter preučiti razloge za začetek postopka prisilne poravnave. Za potrditev prisilne poravnave je potrebno vsaj 60%

udeležba upnikov v glasovanju; sicer pa so predvideni različni odstotki, glede na to, za katero od 4 oblik prisilne poravnave gre. Na koncu mora postopek potrditi tudi sodišče (Gammeljord, Behte, 2003).

Stečajna zakonodaja v bivši Jugoslaviji, natančneje v **Srbiji in Črni gori**, podobno kot pri nas opredeljuje prisilno poravnavo, stečaj in likvidacijo. Po vsebini in namenu prisilne poravnave ni razlik s slovensko zakonodajo. V načrtu finančne reorganizacije mora biti predvideno poravnavanje obveznosti v višini vsaj 50% kratkoročnih obveznosti ter vsaj 60% poplačila dolgoročnih obveznosti. Prisilna poravnava je izglasovana, če zanjo glasujejo upniki, ki predstavljajo več kot 50% vseh obveznosti. V primeru, da prisilna poravnava ni potrjena, lahko dolžnik ponudi nov načrt finančne organizacije z določili, ki so bila ponujena s strani sodišča, in postopek se nadaljuje (Manić, 2004).

Na podlagi predstavljenih tujih zakonodaj na področju prisilne poravnave lahko sklepamo, da evropska zakonodaja bolj varuje interese dolžnika, medtem ko ameriška varuje interese upnika. Slovenska zakonodaja je skorajda skrajni primer varovanja dolžnika, upniki imajo pravico le glasovati, pri postopku pa skorajda ne sodelujejo.

6 PRIMER PODJETJA GRAFIKA D.D.

V tem poglavju skušam predstaviti resnični primer prisilne poravnave podjetja, ki sem ga poimenovala Grafika d.d. Ime podjetja je izmišljeno, podatki, okoliščine in razmere pa so črpani iz resničnega primera. Podatke sem pridobila na sedežu podjetja v sodelovanju z njihovo revizijsko hišo.

6.1 Opis družbe in njena zgodovina

Družba Grafika d.d. je podjetje, katerega osnovna dejavnost je proizvodnja embalaže iz vseh vrst valovitega kartona, sive lepenke in posebnih kartonov. Družba obstaja, sicer v drugačni obliki, že od leta 1959. Prve težave v poslovanju družbe so se pričele kazati že v letu 1992, ko se je pričel zmanjševati dobiček iz poslovanja. Leta 1993 je družba že beležila izgubo iz poslovanja. Glavni razlogi so bili v povečanju cen surovin in zniževanju cen končnih izdelkov na trgu zaradi povečane konkurence. Družba se ni pravočasno odzvala na povečanje razkoraka med višjimi stroški in nižjimi cenami, kar je povzročilo poslabšanje likvidnosti družbe, omejilo možnost izbiranja dobaviteljev in povzročilo vedno večje zadolževanje. V letu 1994 je prišlo do popolne zamenjave vodstva podjetja. V cilju racionalizacije poslovanja je bil v marcu 1996 sprejet sanacijski načrt, ki je predvidel nekatere ukrepe za znižanje stroškov poslovanja. Ti ukrepi pa ob nadaljevanju negativnih trendov niso bili dovolj. Družba je pričela tudi s programom razreševanja presežnih delavcev, na osnovi katerega so se stroški občutno znižali. Kljub temu so bile obveznosti družbe previsoke. *Aprila leta 1997 se je pričel*

postopek prisilne poravnave nad dolžnikom Grafika d.d. Upniki so se v veliki večini strinjali s predloženim načrtom finančne reorganizacije. Postopek prve prisilne poravnave je tekel celo leto, družba pa je imela, zaradi negotovosti glede svojega nadaljnjega obstoja, v tem času velike težave pri zagotavljanju pogojev poslovanja. Po pravnomočno potrjeni prisilni poravnavi v aprilu 1998, je družba začela tekoče pozitivno poslovati. Pozitivno poslovanje pa je bilo predvsem rezultat izvedene prisilne poravnave in odpisa terjatev, ne pa dejanskega izboljšane poslovanja družbe, kar je vzrok nadaljnjega slabega stanja poslovanja.

Gre za prvo prisilno poravnavo tega podjetja, v nadaljevanju bom podrobneje opisala drugo prisilno poravnavo. Zaradi različnih razlogov družba ni dosegla realizacije in poslovnih rezultatov, predvidenih v načrtu finančne reorganizacije prve prisilne poravnave.

Neustrezna kapitalska struktura družbe, kakor tudi prevelike obveznosti družbe, izvirajo še iz časov pred prvo prisilno poravnavo. Šele marca leta 1998 je bila namreč potrjena prisilna poravnava, ki jo je družba pričela že z aprilom 1997. Družba je imela, zaradi negotovosti glede svojega nadaljnjega obstoja, velike težave pri zagotavljanju pogojev poslovanja, izgubljala je tako dobavitelje kot kupce, rezultat v letih do izvedene prve prisilne poravnave pa je bila izguba.

Stanje na dan 31.12.1999: družba je izkazala sicer 1,4 mio SIT dobička, vendar je hkrati izkazana nekrita izguba iz leta 1997 v višini 72,6 mio SIT. Ta izguba predstavlja kar 82,7% osnovnega kapitala, kar pomeni kapitalsko neustreznost družbe. *Uprava je bila zato z uveljavitvijo Zakona o finančnem poslovanju podjetij v začetku leta 2000 dolžna izdelati načrt možnih ukrepov.*

V letu 2000 družba ni mogla poplačati 78,2 mio SIT zapadlih obveznosti iz naslova pretekle prisilne poravnave. Ker družba ni mogla sprejeti ustreznih ukrepov za zagotovitev likvidnosti, je bila uprava v skladu z zakonom dolžna pristojnemu sodišču predlagati začetek stečajnega postopka oziroma postopka prisilne poravnave. Uprava je ocenila, da je z ustreznimi metodami finančne reorganizacije v okviru prisilne poravnave mogoče odpraviti vzroke nelikvidnosti oziroma prezadolženosti družbe. Ker je bilo tekoče poslovanje pozitivno (od leta 1998 do leta 2000), težave izvirajo še iz časov pretekle prisilne poravnave, je uprava menila, da stečaj ni primeren. Dne 12.4.2000 je pooblaščen odvetnik vložil predlog za uvedbo postopka prisilne poravnave. Imenovan je bil petčlanski upniški odbor, ki zajema: NLB Zasavje d.d., Valkarton d.d. Logatec, Wellpappenfabrik Avstrija, Paloma d.d. in en predstavnik delavcev.

Cilji prisilne poravnave leta 2000 so bili zagotoviti takšno strukturo virov sredstev in dinamiko poplačil, da bo skupaj z ostalimi sprejetimi ukrepi finančne reorganizacije:

1. v skladu z Zakonom o finančnem poslovanju podjetij zagotovljena kapitalska ustreznost družbe ter odpravljena njena nelikvidnost oziroma prezadolženost,

2. družbi omogočeno rentabilno poslovanje v prihodnosti,
3. delavcem družbe omogočena stabilna delovna mesta,
4. upnikom družbe omogočeno najoptimalnejše poplačilo njihovih terjatev,
5. dobaviteljem družbe omogočeno nadaljnje uspešno sodelovanje,
6. kupcem družbe še naprej omogočen nakup kvalitetnih proizvodov po konkurenčnih cenah in dobavnih rokih,
7. državi omogočeni še nadaljnji prilivi iz naslova davkov in prispevkov in prihrank stroškov za nadomestila, 73-ih v primeru stečaja družbe, nezaposlenih delavcev.

6.2 Poslovanje in problematika družbe

6.2.1 Stanje na trgu

Družba je beležila največji obseg poslovanja v letu 1990, ko je 146 delavcev izdelalo približno 6 tisoč ton embalažnih izdelkov. Po osamosvojitvi Slovenije, izgubi glavnega kupca, podjetje Steklarna Hrastnik, in zaradi stečajev nekaterih svojih kupcev, je družba izgubila skoraj polovico preteklega trga. Od prve prisilne poravnave dalje, se pravi v obdobju 1998 - 2000 je družba uspela negativni trend poslovanja zaustaviti in dvigniti predelavo materiala, v letu 1998 za 24%, nato pa v prvi polovici leta 2000 še za 43%.

V letu 2000 je bilo na slovenskem trgu 52 podjetij, ki se ukvarjajo s proizvodnjo embalaže. Omenjena podjetja si medsebojno zelo konkurirajo, zato je na trgu čutiti izrazito borbo za vsakega kupca posebej. Za obvladovanje konkurenčnosti v tržni niši, ki jo družba oskrbuje z svojimi izdelki, je značilno, da so roki dobave izredno kratki. Zato je družba prilagodila svojo proizvodnjo in druge dejavnosti tako, da:

- spremlja zahteve kupcev in velikim kupcem celo prilagaja proizvodni proces,
- servisira določene kupce po sistemu »just in time«
- nabavlja material, ki ustreza standardom za tovrstno embalažo,
- razvija enostavnejše oblike embalaže.

Do leta 2000 je bilo prisotno dobro poslovno sodelovanje z družbo Valkarton d.d., ki je na področju Slovenije vodilna družba v panogi. Že v času načrtovanja druge prisilne poravnave se je pričakovalo strateško partnerstvo z navedenim podjetjem, ki je na dan 31.12.1999 25,5% lastnik družbe Grafika d.d. S pravnomočnostjo sklepa o potrditvi prisilne poravnave je logaški **Valkarton** postal 40% lastnik družbe. Naknadno so odkupili tudi 18% delež Banke Zasavje, in s tem postali **večinski lastnik družbe**. V ozadju so bili močni poslovni interesi.

6.2.2 Finančni položaj

Družba je po potrjeni prvi prisilni poravnavi dosegala razmeroma ugodne poslovne rezultate, vendar bi kljub temu bilo napačno misliti, da nima večjih problemov. Ne smemo pozabiti na to, da družbi, zaradi nepredvidenih zapletov in zamude pri sprejemanju prve prisilne poravnave ter zaradi zaostrene situacije v panogi predelovalne industrije, ni uspelo dosegati realizacije in poslovnih rezultatov, predvidenih v načrtu finančne reorganizacije. Posledice tega pa so bile:

- *kapitalska neustreznost družbe*, ki izvira iz nepokrite izgube, izkazane v letu 1997 (nekrita izguba v višini 72,6 mio SIT predstavlja 82% osnovnega kapitala; družba ima izkazanih 469 mio SIT obveznosti, kar predstavlja 93,6% vseh virov sredstev);
- *nelikvidnost družbe*, ki je nastopila z dnem 2.4.2000, ko je zapadlo v poplačilo 78,2 mio SIT obveznosti, sprejetih s prisilno poravnavo;
- *eventuelna preзадolženost družbe*, ki verjetno izvira iz precenjenih sredstev družbe, ki v primeru stečaja ne bi zadoščali za poplačilo vseh obveznosti podjetja.

Splošni znaki stanja poslovanja družbe so bili že opisani. V nadaljevanju so opredeljeni in komentirani bistveni kazalniki poslovanja.

Tabela 2: Kazalniki stanja financiranja za obdobje od leta 1997 do 31.3.2000

Kazalnik v %	31.3.2000	1999	1998	1997
delež kapitala v obveznostih do virov sredstev	6	5	5	0
delež kratkoročnega financiranja	34	47	24	51

Vir: Revidirano letno poročilo Grafika d.d. na dan 31.12.2000.

Kazalniki stanja financiranja kažejo sestavo financiranja dejavnosti družbe oziroma deleže posameznih obveznosti v skupnih obveznostih podjetja. Podjetje ima na dan 31.3.2000 za 6% manj dolgov, kot znašajo obveznosti do virov sredstev. Delež dolgov v financiranju je zato previsok. Delež kratkoročnega financiranja se je po uspešno izvedeni finančni reorganizaciji po prisilni poravnavi v letu 1998 glede na prejšnje leto izboljšal.

Tabela 3: Kazalniki stanja investiranja za obdobje od leta 1997 do 31.3.2000

Kazalnik v %	31.3.2000	1999	1998	1997
delež osnovnih sredstev	65	65	76	76
delež gibljivih sredstev	34	33	21	21
delež finančnih naložb	1	2	2	4
odpisnost osnovnih sredstev	72	72	70	68

Vir: Revidirano letno poročilo Grafika d.d. na dan 31.12.2000.

Kazalniki stanja investiranja pokažejo sestavo sredstev podjetja na določen dan. Glede na leto 1999 se kazalniki stanja investiranja niso bistveno spremenili: deleža gibljivih sredstev in kratkoročnih sredstev sta nekoliko porasla, padel pa je delež finančnih naložb in dolgoročnih sredstev. Odpisanost osnovnih sredstev brez upoštevanja zemljišč in investicij v teku je precej previsoka, saj znaša 72% in je glede na leto 1999 ostala nespremenjena.

Tabela 4: Kazalniki plačilne sposobnosti za obdobje od leta 1997 do 31.3.2000

Kazalnik	31.3.2000	1999	1998	1997
hitri koeficient likvidnosti	0	1	0	0
pospešeni koeficient likvidnosti	0,9	0,6	0,7	0,3
kratkoročni koeficient likvidnosti	1	0,7	0,9	0,4
razmerje med kratk.terjatvami in obveznostmi	89%	63%	72%	30%

Vir: Revidirano letno poročilo Grafika d.d. na dan 31.12.2000.

Kazalniki plačilne sposobnosti kažejo na razmerja med posameznimi vrstami premoženja in viri njihovega financiranja. Kapitalska pokritost osnovnih sredstev pokaže, v kolikšni meri podjetje financira osnovna sredstva s kapitalom, kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev pa pokaže, v kolikšni meri so s kapitalom financirana vsa dolgoročna sredstva. Zaradi dela nepokrite izgube iz prejšnjih let je vrednost kapitala v letu 2000 nizka, kar se kaže tudi na omenjenih dveh kazalnikih, ki sta se glede na leto 1999 nekoliko poboljšala zaradi minimalnega doseženega dobička. Indeks dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev kaže, da dolgoročna sredstva za 1% presegajo vrednost dolgoročnih virov in se je glede na leto 1999 precej izboljšal. Dolgoročni viri pokrivajo za 6% vrednost dolgoročnih sredstev, povečanih za vrednost zalog, torej je del dolgoročnih terjatev in zalog krit s kratkoročnimi viri, kar kaže na večji finančni rizik podjetja. Vsi kazalniki likvidnosti (hitri koeficient, pospešeni koeficient in kratkoročni koeficient) kažejo na *nizko likvidnost podjetja*, saj so precej pod okvirnimi mejnimi vrednostmi, ki znašajo za hitri koeficient 0,5; za pospešeni koeficient 1 in za kratkoročni koeficient 2. Kazalniki likvidnosti so torej prenizki, kljub temu da so se glede na leto 1999 izboljšali.

Tabela 5: Kazalniki obračanja za obdobje od leta 1997 do 31.3.2000

Kazalnik	31.3.2000	1999	1998
obračanja gibljivih sredstev	3,4	3,4	5,7
obračanje terjatev	3,8	3,7	7,1
dnevi vezave terjatev	96	97	51,4
obračanja zalog materiala	20,6	24,9	20,4
dnevi vezave zalog materiala	18	15	18
obračanje obveznosti iz poslovanja	0,83	0,79	0,89
obračanje kratk.obveznosti iz poslovanja	2,33	1,59	3,48

Vir: Revidirano letno poročilo Grafika d.d. na dan 31.12.2000.

Kazalniki obračanja kažejo hitrost preoblikovanja sredstev podjetja in so indikator izkoriščenosti sredstev podjetja. Koeficienti obračanja kažejo na povečanje hitrosti preoblikovanja sredstev; dnevi vezave terjatev se povečujejo, dnevi vezave zalog se niso bistveno spremenili. Obračanje obveznosti iz poslovanja je počasno, saj so vključene tudi dolgoročne obveznosti. Kratkoročne obveznosti iz poslovanja se obračajo počasneje od terjatev, kar spet potrjuje ugotovitve zgornjih kazalnikov likvidnosti.

Prikazani kazalniki poslovanja podprejo že opredeljene ugotovitve, da je podjetje ne samo po zakonu kapitalsko neustrezno, temveč na splošno v težavah, predvsem likvidnostnih, *družba ima neustrezno strukturo virov sredstev (prezadolženost) ter slabo plačilno sposobnost*. V nadaljevanju povzemam predlog finančne reorganizacije podjetja, ki je nujno potrebna za nadaljevanje in obstoj podjetja v dogledni prihodnosti.

6.3 Predlog finančne reorganizacije

6.3.1 Metode finančne reorganizacije

a) Ukrepi, usmerjeni v zagotavljanje kapitalne ustreznosti družbe

Posledica neugodne strukture kapitala (na dan 31.3.2000 lastni kapital predstavlja le še 6,07% celotnih virov sredstev) je bilo prekomerno zadolževanje, preveliki stroški financiranja in seveda izguba pri poslovanju ter težave z ohranjanjem likvidnosti.

Ustreznejšo strukturo virov sredstev je mogoče zagotoviti le z dokapitalizacijo oziroma zmanjšanjem terjatev upnikov postopku prisilne poravnave. Osnova za konverzijo terjatev v delnice družbe je definirana v sklepih skupščine družbe:

- Prenesena čista izguba iz prejšnjih let, ki na dan 31.3.2000 znaša 72.631 tisoč SIT se zmanjša za 2.234 tisoč SIT prenesenega čistega dobička iz prejšnjih let in za 9.436 tisoč SIT revalorizacijskega popravka kapitala. Tako se postavka čista izguba iz prejšnjih let zmanjša na 60.960 tisoč SIT.
- Osnovni kapital družbe, ki je bil v sodnem registru vpisan v višini 87.845 tisoč SIT, se z izročitvijo novega stvarnega vložka v višini 22.825 tisoč SIT pogojno poveča na 110.670 tisoč SIT. Sredstva za povečanje osnovnega kapitala predstavlja za omenjeni znesek terjatev družbe Valkarton d.d., ki jo je le ta pod pogojem potrditve prisilne poravnave na osnovi cesije pripravljena zamenjati za delnice družbe Grafika d.d.

Načrt finančne reorganizacije za drugo prisilno poravnavo je predvideval dokončno pokritje preostanka prenesene izgube iz prejšnjih let z dobičkom, doseženim na koncu poslovnega leta 2000. Dobiček družbe naj bi bil tako posledica tekočega poslovanja kot tudi posledica

izrednih prihodkov, ki bodo nastali zaradi diskontiranja terjatev razreda 3 (navadni upniki). Načrt finančne reorganizacije je predvideval še naslednje ukrepe:

- 1) poplačilo terjatev razreda 1 (hipotekarni krediti) v celoti in v skladu s pogodbenimi določili,
- 2) konverzijo terjatev razreda 2 (obveznost do podjetja Valkarton d.d.) v navadne delnice družbe,
- 3) poplačilo terjatev razreda 3 (navadni upniki) v znižanem deležu in sicer v višini 20% v roku enega leta skupaj z obrestmi – zmanjšanje obveznosti družbe za 242.353 tisoč SIT, in
- 4) dodatno zagotovilo s strani strateškega partnerja, Valkarton d.d., da bo po pravnomočnosti prisilne poravnave zagotovil dolgoročno posojilo v višini 40 mio SIT. Posojilo naj bi bilo najeto le v primeru, da družba ne bi mogla poravnati obveznosti iz naslova potrjene prisilne poravnave. Tudi notar je potrdil navedeni dogovor, kar pomeni, da so zagotovljena dodatna likvidna sredstva.

Upniki razreda 1 so Banka Zasavje in Valkarton, skupna višina 117 mio SIT. Upnik razreda 2 je Valkarton, konverzija terjatve v delež v višini 22,8 mio SIT. Ostali upniki (395 različnih upnikov) predstavlja 302 mio SIT terjatev, ki so bile zmanjšane po potrjeni prisilni poravnavi na 60,5 mio SIT. Razvidno je, da so imeli upniki, kot so Valkarton in Banka Zasavje, interes glasovati za ponovno prisilno poravnavo. Valkarton d.d. je tako postal večinski lastnik, Banka Zasavje je svoje obveznosti dobila plačane v celoti (nekaj v razredu 1, mnogo tudi v razredu 3, kar pa je bilo zavarovano s poroštvom države). Po pregledu seznama obveznosti ostalih upnikov pa ugotavljam, da jih je mnogo prav iz istega geografskega področja, med drugim so upniki samostojni podjetniki, prevozniki, katerih dejavnost je zelo odvisna od obstoja tega podjetja. Kljub temu, da za podjetje ne kaže, da bo z drugo prisilno poravnavo rešilo vse svoje težave, je bil interes upnikov, da izglasujejo potrditev postopka prisilne poravnave, precej močan.

Družba je s sprejetjem predlaganega načrta finančne reorganizacije sicer zmanjšala svojo zadolženost za kar 265 mio SIT, vendar pa povečanje kapitala in diskontiranje obveznosti samo po sebi ni bilo dovolj, da bi družba zagotavljala kapitalsko ustreznost. Ker pa so bili zaradi diskontiranja terjatev upnikov izredni prihodki višji za 242 mio SIT, naj bi to izboljšalo rezultat poslovanja podjetja, s čimer bi se lahko pokrivala izguba iz prejšnjih let.

b) Ukrepi, usmerjeni v zagotavljanje solventnosti družbe

Odlog poplačila dela obveznosti, diskonti obveznosti in konverzija terjatev upnikov v delnice družbe, naj bi že sami po sebi prispevali k boljši likvidnosti družbe. Izboljšano likvidnost pa predstavljajo tudi dejstva, da niso bile več potrebne prodaje terjatev z diskontom, ni potrebe vnaprejšnjega plačevanja surovin, obveznosti za zamudne obresti so minimalne, ni potrebe po najemanju dragih premostitvenih kreditov.

Pri tej točki je družba Grafika d.d. upoštevala tudi sklenjeno pogodbo z Valkartonom, ki zagotavlja 40 mio SIT posojila po potrjeni prisilni poravnavi.

c) Ukrepi, usmerjeni v odpravo prezadolženosti družbe

Po Zakonu o finančnem poslovanju podjetij družba do nastopa postopka prisilne poravnave dejansko ni bila prezadolžena po definiciji. Vendar je bil občutek močne finančne prezadolženosti prisoten, predvsem zaradi nesposobnosti tekočega poravnavanja obveznosti.

Sprejetje naštetih ukrepov naj bi dejansko družbo rešilo bremena dolgov in bistveno vplivalo na izboljšanje kazalnikov likvidnosti družbe.

6.3.2 Predračunski izkazi

Projekcije poslovanja v prihodnosti so izdelane v stalnih cenah ter temeljijo na:

- doseženih rezultatih družbe za leto 1999, korigiranih z dejstvom, da je bil program tiskarne v zadnjem četrtletju leta 1999 odprodan,
- na rezultatih poslovanja, doseženih v prvih treh mesecih leta 2000
- ter na trendih in realnih pričakovanjih glede poslovanja družbe v naslednjih letih.

Simulacija poslovanja družbe ob predpostavki nesprejetja ukrepov prisilne poravnave je pokazala, da bi družba poslovno leto 2000 teoretično zaključila z 2,8 mio SIT dobička. Vendar je očitno, da bi družba že v aprilu 2000 postala nesolventna, kar bi lahko povzročilo blokado poslovanja in stečaj družbe. Še vedno ne bi bila kapitalsko ustrezna. Zato brez sprejetja ukrepov prisilne poravnave družba ne bi mogla več zagotavljati rentabilnega poslovanja.

6.3.2.1 Izkaz poslovnega izida

V tabeli 6 je razviden izkaz poslovnega izida za leto 1999, ter plan za tekoče leto in leta 2001, 2002 ter 2003. Dejansko so bili izdelani predračunski izkazi za sedemletno obdobje, vendar v pričujočem diplomskem delu ne podajam vseh planov.

Tabela 6: Predračunski izkaz poslovnega izida od leta 1999 do leta 2003; zneski v 000 SIT

Vsebina	1.1.- 31.12.1999	Plan 2000	Plan 2001	Plan 2002	Plan 2003
ČISTI PRIHODKI IZ PRODAJE	550.244	530.000	545.900	545.900	545.900
Povečanje vrednosti zalog	-	-	-	-	-
Zmanjšanje vrednosti zalog	- 1.947	-	-	-	-
Drugi prihodki iz poslovanja	-	-	-	-	-
KOSMATI DONOS IZ POSLOVANJA	548.297	530.000	545.900	545.900	545.900
Stroški blaga, materiala in storitev	- 368.223	- 353.000	- 356.745	- 356.745	- 356.745
Stroški dela	- 146.781	- 140.000	- 140.000	- 140.000	- 140.000
Amortizacija	- 30.070	- 30.000	- 30.000	- 30.000	- 30.000
Odpisi obratnih sredstev	- 932	-	-	-	-
Drugi odhodki poslovanja	- 617	- 1.700	- 1.700	- 1.700	- 1.700
DOBIČEK (IZGUBA) IZ POSLOVANJA	1.674	5.300	17.455	17.455	17.455
Finančni prihodki	14.998	7.000	7.000	7.000	7.000
Finančni odhodki	- 24.267	- 4.593	- 6.561	- 4.886	- 3.276
DOBIČEK (IZGUBA) IZ REDNEGA DELOVANJA	7.595	7.707	17.894	19.569	21.179
Izredni prihodki	21.146	8.000	8.000	8.000	8.000
Izredni odhodki	- 12.079	-	-	-	-
CELOTNI DOBIČEK	1.472	15.707	25.894	27.569	29.179
Davek iz dobička	-	-	-	-	- 7.294
ČISTI DOBIČEK POSLOVNEGA LETA	1.472	15.707	25.894	27.569	21.885

Vir: Interna gradiva podjetja Grafika d.d., načrt finančne reorganizacije, 2000.

Za posamezne postavke izkaza poslovnega izida so bila predvidevanja družbe naslednja:

- *Prihodki iz poslovanja* – v tekočem letu so prihodki načrtovani na osnovi realnih pričakovanj, z upoštevanjem dejstva, da je družba v likvidnostnih težavah. V letu 2001 naj bi se prihodki povišali za 3% glede na prejšnjo realizacijo, po letu 2001 bi bili prihodki na enaki ravni.
- *Fiksni stroški poslovanja* – pričakovano je bilo povečanje v tekočem letu za 5 mio SIT dodatnih stroškov, povezanih s prisilno poravnavo. Ostala leta na enaki ravni kot v preteklosti.
- *Material in ostali variabilni stroški* – predstavljali naj bi 55% delež od prihodkov iz poslovanja, povečanje sorazmerno z obsegom prihodkov in zalog; izračunani delež glede na poslovanje preteklega leta.
- *Stroški dela* – glede na preteklo leto ni mogoče pričakovati bistvenih sprememb.

- *Drugi odhodki poslovanja* – zajemajo načrtovane vrednost usredstvenih lastnih proizvodov ter druge prihodke iz poslovanja.

Iz pregledanih izdelanih projekcij je razvidno, da je družba planirala enako raven prihodkov in stroškov poslovanja. Poslovni izid družbe naj bi bil tako vsako leto višji, saj bi se zniževali finančni odhodki. Pričakovana raven prihodkov in stroškov je nižja od dosežene v letu 1999, to je obdobju pred novo prisilno poravnavo. Se pravi, da se je družba ob postavljanju planov vedla precej pesimistično. Na drugi strani je družba v izkaz poslovnega izida vključila visoko raven izrednih prihodkov, kar ni razumljivo, saj izrednih prihodkov ni mogoče predvideti. Prav tako menim, da ima družba planirano previsoko raven finančnih prihodkov. Družba namreč nima nikakršnih finančnih naložb, glede na njeno nelikvidnost, pa ni mogoče pričakovati, da bo v prihodnosti imela nove finančne naložbe, v bilanci stanja tudi niso planirane. Izkaz poslovnega izida predvideva visoke čiste dobičke, visoke predvsem zaradi nerealnih finančnih in izrednih prihodkov, planirani dobiček iz poslovanja je namreč nižji od čistega končnega dobička. Ne glede na dejstvo, da je dogajanje v prihodnosti poznano, lahko ugotovimo, da finančne projekcije niso bile dobro izdelane in niso bile podprte z natančnejšimi izračuni pričakovanj. Sklepam, da so upniki potrdili prisilno poravnavo predvsem iz poslovnih razlogov, kot sem jih navedla že v prejšnji točki, ocenjujem pa, da bi bila prisilna poravnava na podlagi izdelanih izkazov zavrjena kljub temu, da plani prikazujejo dobiček.

6.3.2.2 Bilanca stanja

Predračunsko bilanco stanja prikazujem v tabeli 7. Razvidna je bilanca stanja na dan 31.12.1999, na dan 31.3.2000 pred prisilno poravnavo, na dan 31.3.2000 po sprejetju prisilne poravnave ter planirana bilanca stanja na dan 31.12.2000.

Tabela 7: Predračunska bilanca stanja na dan 31.12.1999, 31.3.2000, 31.12.2000; zneski v 000 SIT

<i>Vsebina</i>	<i>Stanje na dan 31.12.1999</i>	<i>Stanje na dan 31.3.2000</i>	<i>Stanje po prisilni poravnavi 31.3.2000</i>	<i>Plan 31.12.2000</i>
STALNA SREDSTVA	329.151	331.734	331.734	331.734
Neopredmetena osnovna sredstva	487	430	430	430
Opredmetena osnovna sredstva	321.322	324.068	324.068	324.068
Dolgoročne finančne naložbe	7.342	7.236	7.236	7.236
GIBLJIVA SREDSTVA	162.344	169.306	169.306	169.306
Zaloge	14.765	19.088	19.088	19.088
Dolgoročne terjatve iz poslovanja	-	-	-	-
Kratkoročne terjatve iz poslovanja	146.307	149.805	149.805	149.805
Kratkoročne finančne naložbe	-	-	-	-
Denarna sredstva	1.272	413	413	413
Aktivne časovne razmejitev	-	-	-	-
SREDSTVA	491.495	501.040	501.040	501.040

Nadaljevanje tabele 7: Predračunska bilanca stanja na dan 31.12.1999, 31.3.2000, 31.12.2000; zneski v 000 SIT

<i>Vsebina</i>	<i>Stanje na dan 31.12.1999</i>	<i>Stanje na dan 31.3.2000</i>	<i>Stanje po prisilni poravnavi 31.3.2000</i>	<i>Plan 31.12.2000</i>
KAPITAL	26.205	30.408	295.587	295.587
Osnovni kapital	87.845	87.845	110.670	110.670
Rezerve	-	-	-	181.393
Preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let	762	2.235	3.524	3.524
Prenesena čista izguba iz prejšnjih let	72.631	72.631	60.960	-
Reval.popravek kapitala	8.757	9.436	-	-
Nerazdeljeni čisti dobiček tekočega leta	1.472	3.523	242.353	-
Čista izguba poslovnega leta	-	-	-	-
Dolgoročne obveznosti	233.078	300.634	110.018	110.018
Kratkoročne obveznosti	231.074	168.381	93.818	93.818
a) kratk.obv.iz poslovanja	219.042	159.079	93.818	93.818
b) kratk.obv.iz financiranja	12.032	9.302	-	-
Pasivne časovne razmejitev	1.138	1.617	1.617	1.617
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	491.495	501.040	501.040	501.040

Vir: Interna gradiva podjetja Grafika d.d., načrt finančne reorganizacije, 2000.

Pomembna sprememba je vidna predvsem med obveznostmi do virov sredstev bilance pred in po sprejetju prisilne poravnave. Predračunska bilanca stanja izkazuje:

- *Spremembo osnovnega kapitala* – pogojno povečanje kapitala za 22,8 mio SIT. Povečanje pripada v celoti enemu lastniku, ki tako postane 40% lastnik.
- *Prenesena čista izguba* – se zmanjša za 2,2 mio SIT prenesenega čistega dobička prejšnjih let in za 9,4 mio SIT revalorizacijskega popravka kapitala, tako se postavka prenesena čista izguba iz prejšnjih let zniža na 60,9 mio SIT.
- *Obveznosti iz poslovanja* – s sprejetjem predlaganega načrta se zadolženost zmanjša za 265,1 mio SIT.
- *Nerazdeljeni čisti dobiček tekočega leta* – zaradi diskontiranja terjatev razreda 3 so evidentirani izredni prihodki v višini 242,3 mio SIT. Nerazdeljeni dobiček leta 1999 se izkaže kot preneseni dobiček prejšnjih let v višini 3,5 mio SIT.

Na podlagi ukrepov spremembe obveznosti do virov sredstev se zaradi zmanjšanja obveznosti s konverzijo in diskontiranjem terjatev poveča celotni kapital družbe na 295,5 mio SIT, kar pomeni, da *lastniški viri predstavljajo 59% vseh obveznosti do virov sredstev*. S pregledom planirane bilance stanja na dan 31.12.2000 lahko ugotovimo, da namerava družba z dobičkom tekočega leta pokriti izgubo preteklih let, ter preostanek izkazati med rezervami.

6.4 Primerjava planirano - doseženo

V prejšnjih točkah sem opisala finančno situacijo podjetja pred začetkom postopka prisilne poravnave, nato sem podala opis finančne reorganizacije podjetja skupaj s finančnimi projekcijami. Na tem mestu se bom osredotočila na primerjavo dejansko doseženih rezultatov poslovanja s planiranimi. Podrobneje bom analizirala izkaz poslovnega izida ter predvsem postavko kapitala ter obveznosti v bilanci stanja. Podatki so črpani iz izdelanega letnega poročila podjetja Grafika d.d. za leto 2003.

Tabela 8: Izkaz poslovnega izida za leto 2002 in 2003 v primerjavi s planom; zneski v 000 SIT

Vsebina	Plan 2002	Doseženo 2002	Plan 2003	Doseženo 2003
ČISTI PRIHODKI IZ PRODAJE	545.900	774.411	545.900	827.982
Sprememba vrednosti zalog	-	151	-	2.150
Drugi prihodki iz poslovanja	-	1.815	-	3.825
KOSMATI DONOS IZ POSLOVANJA	545.900	776.377	545.900	833.957
Stroški blaga, materiala in storitev	- 356.745	- 555.253	- 356.745	- 580.590
Stroški dela	- 140.000	- 185.568	- 140.000	- 213.219
Amortizacija	- 30.000	- 35.107	- 30.000	- 38.717
Odpisi obratnih sredstev	-	- 971	-	-
Drugi odhodki poslovanja	- 1.700	- 595	- 1.700	- 600
DOBIČEK (IZGUBA) IZ POSLOVANJA	17.455	1.117	17.455	831
Finančni prihodki	7.000	1.691	7.000	1.617
Finančni odhodki	- 4.886	- 19.910	- 3.276	- 8.284
DOBIČEK (IZGUBA) IZ REDNEGA DELOVANJA	19.569	19.336	21.179	5.836
Izredni prihodki	8.000	337	8.000	1.230
Izredni odhodki	-	- 348	-	- 618
CELOTNI DOBIČEK	27.569	19.347	29.179	5.224
Davek iz dobička	-	-	- 7.294	-
ČISTI DOBIČEK POSLOVNEGA LETA	27.569	19.347	21.885	5.224

Vir: Interna gradiva podjetja Grafika d.d., načrt finančne reorganizacije, 2000; Letno poročilo podjetja Grafika d.d. za leto 2003.

V tabeli 8 je prikazan izkaz poslovnega izida za leto 2002 in leto 2003, ter primerjalni podatki iz planiranega izkaza poslovnega izida. Kot sem omenila že pri komentiranju plana poslovanja, so bili prihodki postavljeni za vsa leta na enaki ravni, brez upoštevanja rasti tečaja. Družba je uspela prihodke od prodaje povečati nad pričakovanimi, rast prihodkov ter kosmatega donosa iz poslovanja leta 2003 glede na leto 2002 pa znaša 7%. Prihodki so višji

od pričakovanih za 42%, stroški materiala pa za 55%, kar pomeni, da je bila pričakovana produktivnost sredstev višja od dejanske. Ocenjujem, da ima to neposreden vpliv na končni poslovni izid. Družba je planirala nerealne dobičke, saj dejansko dosegajo izgubo. Stroški dela so višji od pričakovanih za 32%. Glede na leto 2002 so se stroški dela povečali za 14%, odstotek je višji kot je povečanje prihodkov in stroškov materiala. Razlogi so v višjem številu zaposlenih v letu 2003 (78) glede na preteklo leto (72 zaposlenih). Ni razumeti, zakaj bi uprava, glede na slabo poslovanje družbe, zaposlovala nove delavce. Pričakovani strošek amortizacije je nižji od dejanskega za 17%. Družba ne beleži pomembnih nabav in investiranja v osnovna sredstva. Iz pregleda bilance stanja je razvidno, da se stalna sredstva družbe konstantno znižujejo, kar pomeni, da je družba planirala nerealno nizek strošek amortizacije.

Družba dosega *izgubo iz rednega poslovanja*, izguba v letu 2002 znaša 1mio sit, v letu 2003 pa slab 1 mio sit dobička. Donosnost poslovanja je na meji, očitno pa ne zadostuje za pokritje finančnih odhodkov. Iz pregleda bilance stanja je razvidno, da družba nima pomembnih finančnih naložb, zato tudi ne dosega visokih finančnih prihodkov – pričakovanja ob izdelavi načrta finančne reorganizacije so bila popolnoma nerealna. Finančni odhodki so visoki, ravno zaradi obveznosti iz prisilne poravnave, saj zajemajo vkalkulirane odhodke za zamudne obresti za vračilo kredita. Razlika med finančnimi prihodki in odhodki je negativna, omenjena negativnost pa se kaže v končnem poslovnem rezultatu. Družba je za leto 2002 dosegla 19 mio sit izgube, v letu 2003 pa 5 mio sit izgube. Izkaz poslovnega izida za leto 2003 sicer kaže boljše rezultate kot v letu 2002, vendar so ti kljub temu nezadovoljivi.

Tabela 9: Bilanca stanja na dan 31.12.2002 in 31.12.2003 s primerjavo na dan 31.3.2000 (dejanski podatki); zneski v 000 SIT

Vsebina	Stanje po prisilni poravnavi 31.3.2000	Stanje 31.12.2002	Stanje 31.12.2003
STALNA SREDSTVA	331.734	304.229	277.677
Neopredmetena osnovna sredstva	430	3.310	3.993
Opredmetena osnovna sredstva	324.068	300.919	273.684
Dolgoročne finančne naložbe	7.236	-	-
GIBLJIVA SREDSTVA	169.306	245.882	246.128
Zaloge	19.088	21.005	16.390
Dolgoročne terjatve iz poslovanja	-	4.736	4.605
Kratkoročne terjatve iz poslovanja	149.805	209.064	213.973
Kratkoročne finančne naložbe	-	1.212	-
Denarna sredstva	413	9.865	9.699
Aktivne časovne razmejitev	-	-	1.461
SREDSTVA	501.040	550.111	523.805

Nadaljevanje tabele 9: Bilanca stanja na dan 31.12.2002 in 31.12.2003 s primerjavo na dan 31.3.2000 (dejanski podatki); zneski v 000 SIT

Vsebina	Stanje po prisilni poravnavi 31.3.2000	Stanje 31.12.2002	Stanje 31.12.2003
KAPITAL	295.587	279.610	274.386
Osnovni kapital	110.670	110.670	110.670
Rezerve	-	153.733	148.509
Preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let	3.524	-	-
Prenesena čista izguba iz prejšnjih let	- 60.960	-	-
Prevrednotovalni popravek kapitala	-	15.207	15.207
Nerazdeljeni čisti dobiček tekočega leta	242.353	-	-
Dolgoročne obveznosti	110.018	11.182	1.680
Kratkoročne obveznosti	93.818	249.325	235.664
a) kratk.obv.iz poslovanja	93.818	61.645	55.502
b) kratk.obv.iz financiranja	-	187.680	180.162
Pasivne časovne razmejitev	1.617	9.994	12.075
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	501.040	550.111	523.805

Vir: Interna gradiva podjetja Grafika d.d., načrt finančne reorganizacije, 2000; Letno poročilo podjetja Grafika d.d. za leto 2003.

Bilance stanja na dan 31.3.2000, 31.12.2002 in 31.12.2003 so prikazane v tabeli 9. Bilančna vsota je le malce višja od pričakovane, ne raste z enako stopnjo kot prihodki. Ker družba dosega izgube, se kapital preko let znižuje, posledično tudi celotna pasiva. Če podrobneje analiziram kapital podjetja, ugotavljam, da je osnovni kapital ostal enak kot je bil izglasovan na prisilni poravnavi. Ostale sestavine dobička so bile prenesene na dan 31.12.2000 na druge rezerve iz kapitala. Družba je preko let dosegala izgube iz poslovanja, ki jih je pokrivala iz omenjenih drugih rezerv. Zato se celotni kapital konstantno znižuje. Če pregledam kapital vsebinsko, so druge rezerve nastale prav ob prisilni poravnavi, ko je bil zabeležen dobiček zaradi odpisa obveznosti v skladu z načrtom finančne reorganizacije. **Družba in njen kapital očitno obstajata izključno zaradi izpeljane prisilne poravnave v letu 2000.**

Pregled dolžniškega dela pasive priča o dodatnem zadolževanju, predvsem kratkoročnem, družba ima najete kredite pri bankah. Na strani sredstev družbe je vidno konstantno zmanjševanje stalnih sredstev družbe. Razlog je v obračunavanju amortizacije za obstoječa osnovna sredstva, pomembnejših novih nabav oziroma investiranja družba, zaradi doseganja izgub iz poslovanja, nima. Finančnih naložb družba ravno tako nima. Zaloge podjetja ostajajo na pričakovani ravni, zajemajo predvsem zaloge materiala. Terjatve iz poslovanja se povečujejo, predvsem zaradi podaljševanja plačilnih rokov in nesposobnosti pravočasnega poravnavanja terjatev s strani pomembnih kupcev. Drugih pomembnejših sredstev, razen denarnih, družba nima.

Poleg finančnih podatkov in pregleda računovodskih izkazov podjetja menim, da je potrebno pregledati tudi **bistvene poslovne faktorje**, ki vplivajo na poslovanje podjetja.

Konkurenca v dejavnosti je zelo močna. Trg je majhen z velikim številom ponudnikov. Podjetja, ki v enaki dejavnosti dosegajo dobičke so predvsem novejša podjetja z novo in modernizirano opremo, sposobnim vodstvom in močno trženjsko umerjenostjo. S tovrstnimi podjetji se Grafika d.d. očitno v preteklih letih ni bila sposobna spopasti. Zaostali so predvsem v investiranju v opremo in znanje. Težave se pojavljajo tudi zaradi dejstva, da se na trgu vse bolj pojavljajo tudi razni nadomestki embalaže iz valovitega kartona, zato proizvodnja upada. Še vedno ima embalaža iz kartona prednost zaradi dejstva, da se lahko reciklira. Kupci zahtevajo nenehno znižanje cen in podaljševanje plačilnih rokov.

V družbi ocenjujejo, da jim konkurenčnost pada predvsem zaradi nedoseganja visoke razlike v ceni, saj so cene vhodnih materialov previsoke. Prodajne cene zaradi ostalih ponudnikov ne morejo povišati, zato je potrebno začeti na drugi strani – to je pri stroških. Vendar je v tem družba nemočna, saj 80% njenih nakupov predstavljajo nakupi surovin od lastnika, ki postavlja cene za celotno skupino. Na tem mestu bi se bilo potrebno vprašati, ali je novi lastnik Valkarton d.d., ki je postal večinski lastnik ob začetku postopka prisilne poravnave, res rešil podjetje? Če novega strateškega partnerja, novega lastnika ne bi bilo, podjetje verjetno res ne bi več obstajalo. S prevzemom je lastnik začel narekovati poslovanje za družbo. In sicer jo je v svoji skupini specializiral za izključno majhne serije proizvodnje embalaže. V primeru, da Grafika d.d. prejme naročilo, ki presega določeno količino, mora sklenjeni posel avtomatično predati lastniku. Za majhne serije vemo, da je stroškovna učinkovitost nižja kot pri večjem obsegu proizvodnje. Višanje razlike v ceni na račun produktivnosti ni možno. Cene vhodnih materialov niso gibljive, določa jih lastnik. Družba je v začaranem krogu, iz katerega se po mojem mnenju brez določenih sprememb v poslovanju ne bodo mogli rešiti. Ker *ne investirajo*, je njihova proizvodna linija vse starejša in s tem nezanimiva tudi za morebitni mogoči prevzem podjetja. Lastnik namreč razmišlja o prodaji podjetja. Valkarton d.d. nima upravljanja samo v svojih rokah, v obdobju po prisilni poravnavi je hrvaško podjetje Belišće prevzelo Valkarton in s tem tudi podjetja, ki so bila vključena v skupino. Verjetno je sedaj usoda majhnega podjetja v Trbovljah v rokah tujcev.

Družba je s postopkom prisilne poravnave podaljšala svojo življenjsko dobo, podjetja pa ni rešila v celoti. Glede na pregledane finančne izkaze in karakteristike poslovanja ocenjujem, da obstaja tveganje, da podjetje v dogledni prihodnosti ne bo več poslovalo v omenjeni obliki. Potrebne bi bile korenite spremembe.

6.5 Evidentiranje dogodkov pri upnikih

V poglavju pod točko 5 sem na splošno opisala računovodstvo pri upnikih. Pri tem sem poudarila, da je najpomembnejše, da upniki za svoje terjatve oblikujejo ustrezne popravke vrednosti. Za omenjeni praktični primer lahko prav tako na splošno povem le to, da *morajo upniki oblikovati popravek vrednosti terjatev* v višini 80% celotne terjatve. Drugih posebnosti glede terjatev ni.

Posebnost računovodstva se pojavi predvsem pri novem lastniku Valkarton d.d., ki je na podlagi cesije *svojo terjatev preoblikoval v delež v kapitalu* oziroma v delnice. Upnik je svojo terjatev, knjiženo med kratkoročnimi sredstvi družbe, dejansko samo preknjižil med dolgoročna sredstva družbe – med dolgoročne finančne naložbe. Na dan prisilne poravnave se je tako pri omenjenem upniku bilanca stanja spremenila v strukturi, ni pa bilo učinka na izkaz poslovnega izida, tako kot pri ostalih upnikih, ki so privolili v delni odpis terjatev. Valkarton je imel pozitiven učinek na izkaz poslovnega izida le v prvem letu, ko je družba prav zaradi izpeljane prisilne poravnave in izrednih prihodkov beležila dobiček, ki si ga v pripadajočem deležu izkaže v svojih prihodkih tudi lastnik.

Valkarton d.d. je nato naknadno še dokupil delnice podjetja in je na dan 31.12.2003 62% lastnik podjetja. Njegova dolgoročna finančna naložba v podjetje se je povečala za nabavno vrednost deležev. Ker ima Valkarton d.d. več kot 50% delež, mora v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi naložbo vrednotiti po kapitalski metodi, kar pomeni, da na letni ravni uskladi svojo naložbo z ustreznim delom kapitala. Se pravi, da znaša vrednost naložbe na dan 31.12.2003 natanko 62% kapitala. Lastnik vsako leto pripozna pripadajoči del poslovnega izida, v našem primeru izgube, v svojem izkazu poslovnega izida. Kljub temu, da ob trenutku nastopa prisilne poravnave lastnik ni imel evidentiranega večjega vpliva na poslovni izid, se posledice kažejo v naslednjih letih – *naložba se zmanjšuje za vsakoletno doseženo izgubo, kar vpliva na poslovni izid lastnika*. Ostali upniki naknadnih učinkov na bilanco stanja ali izkaz poslovnega izida nimajo.

SKLEP

Dolžnik, ki dalj časa ni sposoben izpolnjevati zapadlih obveznosti oziroma je po zakonu kapitalsko neustrezen, mora sprejeti ukrepe za rešitev tega stanja. Dolžnik se odloči za prisilno poravnavo takrat, ko je prepričan, da lahko z uspešno izpeljano prisilno poravnavo in načrtom finančne reorganizacije trajno izboljša svoje ekonomsko-finančno stanje in omogoči uspešno nadaljevanje poslovanja. Namen sanacije je torej ohraniti podjetje ter mu omogočiti obstoj in nadaljnji razvoj.

Najpomembnejša naloga dolžnika, ki želi s svojimi upniki skleniti prisilno poravnavo, je priprava dobrega načrta finančne reorganizacije, ki bo upnike prepričal, da bo dolžnik sposoben izpolniti obveznosti iz predlagane prisilne poravnave. V načrtu dolžnik ponudi zmanjšanje terjatev upnikov v skladu z zakonskimi omejitvami. V soglasju z upniki pa lahko dolžnik tudi predlaga preoblikovanje terjatev upnikov v lastniške deleže. Terjatve se lahko preoblikujejo v kapitalske deleže tudi na podlagi povečanja osnovnega kapitala družbe s stvarnimi vložki.

Položaj upnikov na drugi strani opredeljuje načelo enakega obravnavanja upnikov in načelo zagotavljanja največje vrednosti. Upniki odločajo o poteku prisilne poravnave z glasovanjem. Prisilna poravnava je sprejeta, če zanjo glasujejo upniki, katerih terjatve znašajo več kot 60% vseh terjatev upnikov, ki imajo glasovalno pravico. Upniki druge pomembnejše vloge nimajo.

Med odločanjem in potekom prisilne poravnave, ko dolžnik presoja stanje in razmišlja o ukrepih za sanacijo, ne sme družba opravljati nobenih plačil oziroma prevzemati novih obveznosti, razen tistih, ki so po presoji skrbnega in vestnega gospodarja nujni za tekoče poslovanje.

Vloga računovodstva je pomembna skozi celotni postopek oziroma še veliko pred začetkom postopka prisilne poravnave. Pred začetkom prisilne poravnave imata finančna služba in računovodstvo namreč pomembne podatke, na podlagi katerih se vodstvo podjetja odloča o začetku postopka prisilne poravnave. Naloga računovodstva v začetku postopka prisilne poravnave je predložiti zahtevane računovodske izkaze. Dolžnikovo računovodstvo se v postopku prisilne poravnave vodi v skladu s predpisi in akti ter njegovimi računovodskimi usmeritvami. Posebnosti se pojavijo pri spremljanju odpisa obveznosti do upnikov v skladu s sklenjenim načrtom finančne reorganizacije. Posebnosti računovodstva se pojavijo tudi v primerih, ko poplačilo obveznosti ni zgolj v denarni obliki, ampak tudi v nedenarni, predvsem pri spremembah osnovnega kapitala.

Z opisom in komentiranjem resničnega primera postopka prisilne poravnave družbe sem prikazala družbo, ki je preživela že dva postopka prisilne poravnave. Z drugim postopkom, ki je bil sprožen zaradi kapitalske neustreznosti, je družbo prevzel pomemben dobavitelj. Le ta narekuje poslovanje družbe. V načrtu finančne reorganizacije je družba opredelila nerealne pričakovane poslovne izide. To sem dokazala s primerjavo doseženih rezultatov. Družba še vedno posluje z izgubami, srečuje se s težavami v poslovanju. Izgube se pokrivajo iz drugih rezerv družbe, ki so nastale z odpisom obveznosti po potrjeni prisilni poravnavi. Na kratko lahko zaključim, da je postopek prisilne poravnave le podaljšal življenjsko dobo podjetja. Prisilna poravnava pa ni rešila osnovnega problema poslovanja družbe – to je nedobičkonosno poslovanje. Družba je vse manj zanimiva tudi za novega hrvaškega lastnika skupine podjetij, v katerih se nahaja. Obstoj podjetja je vprašljiv, zato upravičeno dvomim v smiselnost druge prisilne poravnave podjetja.

V primerjavi s tujo zakonodajo slovenska zakonodaja ščiti predvsem dolžnika in ne upnika. Naravnost zakonodaje je vprašljiva, saj ščiti slaba nesolvetna podjetja, pri tem pa sploh ne opredeljuje zakonske podlage za odgovornost uprave za podjetja v prisilni poravnavi. Posledice so vidne v splošni plačilni nesposobnosti gospodarstva.

LITERATURA

1. Bhandari S. Jagdeep, Weiss A. Lawrence: Corporate Bankruptcy. Cambridge, Cambridge University Press, 1996. 559 str.
2. Ferk Hans: Pojavne oblike in reševanja plačilne nediscipline gospodarskih družb v Nemčiji. 32. simpozij o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji. Portorož, ZRFRS, str. 419-426.
3. Dubrovski, Drago: Sprememba osnovnega kapitala v prisilni poravnavi – drugo mnenje. Pravna Praksa, Ljubljana, 19/2000, 481-482, str. 29-30.
4. Hieng Romana: Prisilna poravnava, stečaj in prenehanje kapitalskih družb. IKS, Ljubljana, 06/02 (2002), str. 9-37.
5. Horvat Tatjana: Programirane prisilne poravnave najbolj škodujejo dobaviteljem. Finance, 12.6.02, str. 12.
6. Isailovič Nina: Prenehanja podjetij v sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 2002, 49 str.
7. Ivanjko Šime: Menica v postopku prisilne poravnave. Glas gospodarstva, Ljubljana, 2002, 10, str. 63-64.
8. Kokotec-Novak Majda: Računovodski vidik sanacije podjetja. 29. simpozij o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah, Portorož, ZRFRS, 1997, str. 155-169.
9. Marinc Andrej: Upniki bi lahko bolj sodelovali pri prisilni poravnavi. Finance, Ljubljana, 29.11.2001, str. 10.
10. Mlinarič Franjo: Ali bo Zakon o finančnem poslovanju podjetij res opravil s finančno nedisciplino? IKS, Ljubljana, 6/00 (2000), str. 2-37.
11. Perner Vili: Revizorjeve storitve podjetju ob pojavu plačilne nesposobnosti. 33. simpozij o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji, Portorož, ZRFRS, 2001, str. 245-279.
12. Plavšak Nina: Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (ZPPSL): S komentarjem. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (ZFPod): S komentarjem. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 2000. 1165 str.
13. Prelič Saša: Sprememba osnovnega kapitala v prisilni poravnavi. Pravna praksa. Leto 19/478, št. 26 (28. sep. 2000), str. 8-11.
14. Pušnik Janez: Finančna kriza podjetja in načini njenega reševanja. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1997. 91 str.
15. Razboršek Dragica: Zakon o finančnem poslovanju podjetij v praksi. Finance, 12.7.2001, str 40.
16. Šinkovec Janez, Škerget Drago: Zakon o finančnem poslovanju z uvodnimi pojasnili in Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji s komentarjem. Ljubljana : Primath, 1999. 493 str.
17. Verbič Primož: Stečaj ali prisilna poravnava z vidika upnika. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1996, 35 str.

18. Zajc Tamara: Stečaj v slovenski in ameriški zakonodaji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1992, 65 str.

VIRI

1. Interna gradiva podjetja Grafika d.d., 1998-2003.
2. Načrt finančne reorganizacije za podjetje Grafika d.d., 2000.
3. Revidirano letno poročilo za leto 2003 za podjetje Grafika d.d., 2003.
4. Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 48/02).
5. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 10/02).
6. Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (Uradni list RS, št. 48/02).
7. Zorin, Florjan: S prisilno poravnavo do prenove. ITEO Relacije, Ljubljana, september 2000, str. 11.
8. Valič Stane, Miha Potočnik: Prenehanje gospodarskih družb. GZS. [URL: http://www.gzs.si/si_nov/panorama/predpisi-pravna/Prenehanje.htm#prisilna%20poravnava], 1.9.1999.
9. Internal Revenue Manual. Chapter 11 Bankruptcy (Reorganization). IRS Department of Treasury. [URL: <http://www.irs.gov/irm/part5/ch16s14.html>], 31.10.2000.
10. Corporate bankruptcy. U.S. Securities and Exchange Commission. [URL: <http://www.sec.gov/investor/pubs/bankrupt.htm>], 6.2.2004.
11. Branislav Manić: 5.1. Compulsory Settlement. [URL: http://www.bmpatlaw.co.yu/bankruptcy_law.htm], 26.7.2004.
12. The Norwegian Advisory Council on Bankruptcy. Insolvency regulations in Norway. Opprettet. [URL: <http://www.konkursradet.no/eng/art/?id=358>], 15.9.2002.
13. Anne Brigitte Gammeljord, Morten Nybom Behte: Recognition of an insolvency scheme of arrangement in Denmark. INSOL Europe. [URL: www.insol-europe.org/publications/cva_denmark.pdf], 1.3.2003.

OBRAZLOŽITEV POJMOV

Likvidnost ali kratkoročna plačilna sposobnost – sposobnost podjetja v kratkem roku zagotoviti potrebna likvidna sredstva za pravočasno plačilo vseh zapadlih obveznosti.

Solventnost ali dolgoročna plačilna sposobnost – sposobnost podjetja zagotavljati plačilno sposobnost za celotno obdobje poslovanja podjetja.

Prezadolženost – finančno stanje, v katerem so sredstva podjetja manjša od njegovih obveznosti.

Postopek prisilne poravnave – začne se nad dolžnikom, ki je dalj časa plačilno nesposoben (insolventen) ali prezadolžen. Predlagatelj tega postopka je lahko bodisi dolžnik sam bodisi stečajni upravitelj, če je bil nad dolžnikom začet stečajni postopek. Namen prisilne poravnave je dolžniku omogočiti, da z izvedbo ustreznih metod finančne reorganizacije zagotovi pogoje za nadalje poslovanje.

Stečajni postopek – začne se nad dolžnikom, ki je dalj časa plačilno nesposoben ali prezadolžen. Pravna posledica zaključka stečajnega postopka je, da dolžnik preneha, sredstva, dosežena s prodajo dolžnikovega premoženja, pa se razdelijo med upnike sorazmerno z višino njihovih terjatev.

Postopek prisilne likvidacije – opravi se nad dolžnikom, za katerega zakon določa, da se nad njim opravi postopek likvidacije, ker prenehajo pravni pogoji, da bi obstajal. Pravne posledice zaključka postopka likvidacije so enako kot v primeru zaključka stečajnega postopka.

Izločitveni upniki – upniki, ki imajo terjatev, naj se izločijo stvari, ki ne pripadajo dolžniku

Ločitveni upniki – upniki, ki so pridobili pravico do posebnega poplačila iz določenega dolžnikovega premoženja (na primer zastavna pravica, pravica retencije)